EESTI PÄEVALEHT

ESTNISKA DAGBLADET

KOLMAPÄEVAL. 23. märtsil 1977 Nr. 22 (4210)

DN külas eesti lasteaias

Stockholmi Eesti Lasteaed on äratanud tähelepanu rootsi ajakirjanduses. Dagens Nyheteri Loodeväljaanne (DN Nordväst) esitab kahel laheküljel fotodega varustatud reportaazhi Eesti Lasteaiast. Kommentaarides on puudutatud eralasteaedade asutamise probleeme üldiselt. Reporteri Osmo Vatase imestust on äratanud asjaolu, et lasteaias praegu viibivate laste vanemad on Eestist ise tulnud Rootsi väikeste lastena.

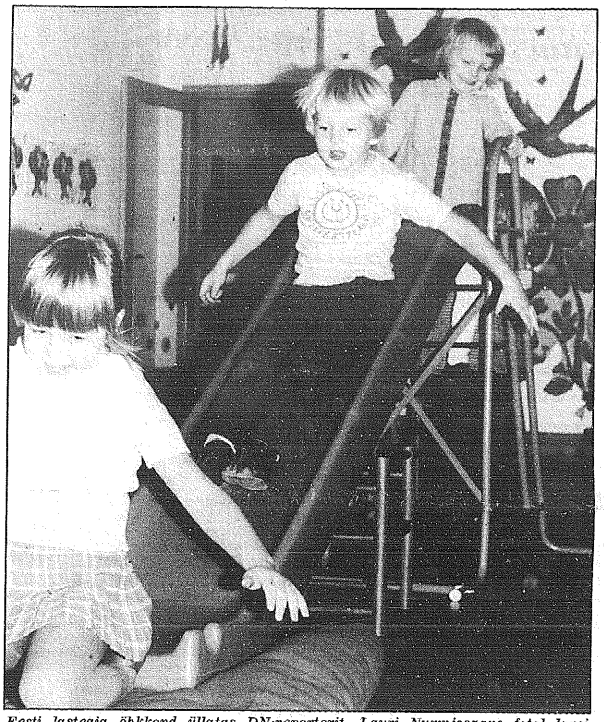

Eesti lasteaia õhkkond üllatas DN-reporterit. Lauri Nurmissaare fotol lapsi "liumäe" röömudel.

Kirjeldatakse lasteaia ruume, kus president K. Pätsi ja kindral J. Laidoneri pildid ripuvad seintel, eesti lipud on laudadel siin-seal. Seinad on täis laste joonistusi. Tahetakse anda välja lasteraamat, mille lapsed ise illustreerivad.

Gitarri või klaveri saatel õpivad lapsed laulma. Tulemuseks on muuseas grammofoniplaat. Kogu aeg õpivad lapsed juurde uusi sõnu, mida saab kasutada argielus, õpivad mängides.

Lastele, kes ei oska

Järg lk. 7

Kanada ei tunnusta

TORONTO (EPL kaastööliselt) – Kanada välisministeerium kinnitab oma kirjas EDU-erekonna Kanada osakonnale, et valitsus ei ole tunnustanud ega tunnusta Balti riikide annekteerimist de jure.

Samuti ei tähenda Helsingis allakirjutatud akt mingil viisil Balti riikide loovutamist N. Liidule. Märgitakse, et see seisukoht on Moskvale ka teatavaks tehtud.

Välisministeeriumi kiri oli vastuseks EDU poolt saadetud apellile, mida on saadetud 250-le lääne riigimehele ja kus taotletakse erapooletu UNO uurimiskomisjoni moodustamist Balti riikide vägivaldse N. Liidu külge liitmise selgitamiseks ja nende riikide iseseisvuse taastamiseks. (HR)

Noorik Merike Santahuhta imetleb soome kaupluse kaubariikust ja püüab aru saada pakendi tekstidest.

Abielud üle lahe jätkuvad

Kuigi soome ajakirjandus on mitmel puhul jutustanud hoiatavalt soome-eesti abielude karile jooksmisest, toob tihe suvine liiklus Helsingi-Tallinna vahel kaasa ikka ja jälle uusi hõimuabielusid. Tavaliselt on peig soomlane, pruut eestlane, kuna noortel eesti meestel on raskused maalt lahkumisel märksa suuremad. Soome pildiajakirjad toovad ära järjekordse romansi Merikese ja Tero vahel.

Tero Santahuhta tutvus Merikesega selle tõttu, et eksis Tallinnas oma neljandal reisil 1973 ära. Merike oli ühe lahkelt teedjuhatava nooruki öde. Armastus sugenes kirjavahetuse teel. Juunis 1974 toimus kohtumine Tallinnas ja kihlus.

Abiellumiseks oli tarvis palju papereid, pulmad saadi pidada alles 3. septembril 1975. Tero pidi läbi tegema mitmesuguseid eesti pulmanalju sööma kanget eesti sinepit ja koorima sibulaid. Kolme päeva pärast pidi Tero tagasi Soome sõitma, viisum lõppes.

Algas uus paberisõda, et noorikut Soome saada. See kestis poolteist aastat ja noorpaar hakkas juba lootust kaotama. Jaanuaris 1976 tuli äkki teade — Merike olgu nelja päeva jooksul Eestist lahkud. Paberisõda ja Tero vahepeal sooritatud 20 nädalalõpumatka Eestisse andsid lõpuks tulemusi.

Merikesel oli kaasas seitse kohvrit ja 400 marka raha. Ta oli väga hämmastunud ja ütles olevat sattunud hoopis uude maailma. Juba reklaamituled pimestasid. Ja kaupade rohkus aina meelitas ostma. Paar kuud Soomes olnuna võtab Merike kokku oma muljeid:

— Siin on toiduainete kaup-

Järg lk. 7

Kanada kultuur:

Avesson ja Kingissepp laureaadid

Torontos St. Lawrence Centre Town Hallis toimunud kontserdil Lembit Avessoni loomingust avaldas Eesti Kultuuri Kogu Kanada-eestlaste tänavused kultuuriauhinna laureaadid. Üks nendest oli just Lembit Avesson ja teine Kanadas tähelepanu äratanud maalikunstnik Andres Kingissepp.

Kunstnik Andres Kingissepp.

Karl Eerme nimeline eri auhind, mis on määratud parimale teosele eesti keeles ülemaailmses ulatuses, läks prof. Ivar Ivaskile möödunud aastal ilmunud luuletuskogu "Verekivi" eest — arvestatud oli ka autori tegevust eesti kirjanduse tutvustamisel väljaspoole "Books Abroad" toimetajana.

Auhinnad tegi teata-

Järg lk. 7

Eesti lipp kogudusele

EELK Göteborgi ja Lääne-Rootsi kogudusele mursetseti Vabaduspäevaks oma sinimustvalge rahvuslipp, mille pühitsemine toimus Haga kirikus.

Lipukandjaks oli koguduse esimees Vello Piirsalu.

Õpetaja Thomas Vaga pidas õnnistamistalituse, millist momenti näeme Oskar Kopleri pildil. Lippu hoidva koguduse esimehe Vello Piirsalu ümber juhatuse liikmed Salme Randsalu, Ev. Lilleste, A. Uukareda, A. Kilo ja Jüri Adila.

EPL 23. märtsil 1977

Ühiselt

Nii siis on nüüd lõplikult otsustatud 1980-nda aasta ülemaailmsete Eesti Päevade asukoht — Stockholm. Organisatsioonide koosolek on valinud ka "stardimootori", s.o. peakomitee, kes otsemaid peab ettevalmistused käiku laskma, et tasa teha peaaegu aastapikkust ajakaotust Baltimorele järgnenud segaduses ja selgusetuses.

Rootsi-eestlaskonnal tuli siin pisut ette rutata ja asi oma kätte võtta. Tulemuseks oligi viimsete probleemide kiire lahenemine: saabusid telegrammid Eesti Rahvuskomiteelt USA-s ja Ülemaailmselt Keskkõukogult, millega suleti pooldavate seisukohtade ring ülemaailmses ulatuses. Ja kui eriti USA poolel kartusi avaldati kuulsate "rootsi tülide" kardetava toime pärast suurürituse läbiviimisele, siis näidati siit pooltalgatuse oma kätee võtmisega vastupidiselt just suurimat üksmeelt Eesti Päevade Rootsi toomise küsimuses.

Eelkokkulepe saavutati nimelt ringkondi esindavate keskseste organisatsioonide vahel nii korraldamise kui ka peakomitee koosseisu suhtes. Nii et ettevalmistused pannakse käiku ühiselt.

Ühiselt ka laiemas mõttes. Eesti Päevad Rootsis ei tohi kujuneda ainuüksi Stockholmi, vaid kogu Rootsi eestlaskonna ühisürituseks, kuigi loomulikult asukoha tõttu praktiline teostus peab lasuma stokholmlaste õlul. Organisatsioonide esindajad teistest keskustest olid koosolekul nagu pettunud, et peakomitee moodustamisläbirääkimistel kaasas ei olnud nende esindajaid. See ei tähenda aga, et nendele poleks mõeldud. Esto-80 koorma ühisel kandmisel ei saa Stockholm midagi üksi ära teha, sest siis jääksid pidustused lokaalseiks ja psikesiks.

On loomulik, et Rootsile suure ja austava ülesande langemisel kõik keskused mobiliseeruvad eeltöödeks. Ja siin ei ole sobiv organiseerida peakomiteel "ülalt alla" suvalisi esindajaid või komiteesid nimetades — need peavad looma kohalikud organisatsioonid omavahel ja selleks on vastavat üleskutset peakomiteelt lähemail päevil oodata.

Nende kohalike komiteede ülesandeks jääb ühelt poolt Eesti Päevade populariseerimine ja kõigi eestjaste kaasa tõmbamine Päevadest osavõtuks, teiselt poolt aga aluse organiseerimine seal toimuvateks suurüritusteks. Eesti Päevade laulupidu vajab lauljaid ja uusi koore, rahvatantsuesinemised uusi rahvatantsugruppe, Valguspidu võimlejaid jne. Seega umbes samataolised ettevalmistused, nagu neid on meil ka varem olnud laulupidude, Rootsi Eesti Päevade, Lingiaadi Valguspeo jne. puhul.

Tuleb luua entusiasm, siis tulevad inimesed ise. Teame kõik, et tuli tuleb tuha alt välja puhuda. Kui see õnnestub, siis aktiviseerib see eesti ühiskonda Rootsis veel mitmeks aastaks edasigi.

Nii siis ootab suur töökoorem kõiki töökäsi. On arusaadav, et peakomiteele ja tema poolt koopteeritavaile eriülesandekandjaile langeb suurim töö ja vastutus.

Kiiresti on vajalik kindlustada eeltöödele majanduslik alus. Probleem ei ole nii lihtne, sest Rootsil ei ole võimalik stardikapitali laenata Baltimorest, nagu see omakorda sai Torontolt, sest senistel informatsioonidel seal ei tekkinud ülejäägi-kapitale. Ent tuleme siiski toime välisabitagi. Sondeerimised on näidanud juba Stockholmi kommuuni huvi suurürituse vastu ja kahtlemata angazheerib see ka riiklikku huvi kui ühe vähemusrahvuse suurmanifestatsioon.

Meie endi poolel on Eesti Komitee ja Rootsi Eestlaste Esindus juba määranud esimesed toetussummad Eesti Päevade eeltöödeks ja lubadus on olemas, et järgnevail eetöö-aastail vastavad toetused jätkuvad. On loota, et leidub ka eradonaatoreid ettevõtete ja üksikisikute poolel.

Kuigi eelmistelt suurkogunemistelt on päritud juba teatud "muster", siis on peakomitee mureks, et programm sisaldaks ka midagi uut ja teistsugust, et anda meie siinse rahvusgrupi teostusele oma eriprofiili. Võibolla tuleb kasuks, kui programmitegijad kontsentreeriks end esmajoones suurüritustele, et ei tekiks tervet mürlaadi pisikesi kõrvalürituisi, mis paratamatult võtavad ära osa publikut. Ka siin on kogemused juba olemas.

Mis üldse eeskavasse puutub, siis on loota (ja on varasemaid lubadusi) Ameerika-eestlaste abi. Näit. on teretulnud sealsed koorid, võimlejad, interpreedid, rahvatantsijad, pillimehed, teatrid jne.jne.

Esmakordselt toimub 1980-nda aasta Eesti Päevadel "ümberpöördud" lend — kui siit Kanadasse ja USA-sse on viinud "Lend Läände", siis toob seekord selt publikut Euroopasse midagi, mida võiksime ristida "lennuks itta" või ilusamini "lennuks Läänemere kaldale".

Kui suureks võiks kujuneda väliskülaliste arv, on raske ennustada. Arvestades aga USA ja Kanada eestlaskonna suhtelist jõukust ja huvi vana hea Euroopa vastu, kus nende juured on võrsunud, siis on optimistid ennustanud umbes 2 000—2 500 inimese tulekut, sellest võiboLla lõviosa siiski Kanadast, kuna sealsel eestlaskonnal on vähemalt ühel osal sidemed Rootsiga ja sugulasi siin, kuna nad sinna läksid siit kaudu. Oli ju märgata ka siinse eestlaskonna Esto-reisides suuremat huvi just selle maa vastu, kus enaim asus sugulasi-tuttavaid.

Muidugi tahaks loota, et nii USA, KANADA, Inglismaa, Austraalia, Saksamaa jne. eestlaskonnad aastal 1980 seaksid oma asjad nii, et neil oleks võimalik Stockholmis viibida 7. ja 15. juuli vahel osa võtmas eestlaste globaalsest suurkogunemisest. Rootsi-eestlased ütlevad teretulemast!

Suurkognemise lokaalide ja paikade kinnipanemine peab juba nüüd käiku minema. Kongressilinnas Stockholmis ei tohiks siin tekkida erilisi probleeme kui aegsalt reserveeritakse. Ent see on peakomitee asi.

Hea on konstateerida, et asi on ühel poolel. Ometi kord!

KL.A

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor
Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1. tr.
Postiaadress: Box 667,
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46
Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm
Tellimishinnad:
Aasta . . . . . kr. 236:—
Termin (4 kuud) . . . kr. 85:—
Kuu . . . . . kr. 23:—
Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1977

• Vastukarva

INGLISE SEERIAD televisioonis on vaatajate poolt väga hinnatud. Nende üle koguni nurisetakse: õpetavad rootsi rahva liigselt alkoholi kasutama (drinkide näol) ja teevad tasuta reklaami inglise mööblile, nii et rootsi mööblitööstused on sattunud raskustesse. Tõepoolest on kõik kohad äkki inglise nahkmööblit täis. Üks suur äri asub Kungsgatanil ja selle nimi on Kuituren.

Muidugi, praegusel kalli kohvi ajastul (kus kohvi hind ajab viina hinda taga ja võib-olla saab viimase kättegi) on ju (majandusliikult) kasulik, kui võetakse nendest inglise seeriatest õpetust ja hakatakse kalli kohvi tassi asemele pruukima "a nice cup of tea". Mis — kui uskuda seeriaid — aitab igasugustes olukordades, nagu vanasti venelasele viin ja sakslasele õlu. Ei häiri pealegi karsklasi ega produtseeri alkoholiste.

RAADIOLEHES oli lugeda, et varsti saab rootsi rahvas (ja muidugi ka pagulane) näha TV-s seeriat Marxist. Mitte vendadest Marxidest, kes meile filmidest tuntud. Vaid hoopis Karl Marxist, sellest SUUREST, keda tänapäevani mõnedes ringkondades võib ainult kommenteerida, aga mitte arvustada.

Näidatavat peamiselt tema elu maapagulasena Londonis, tema tütart, kes sooritas enesemõrva (kurjade keelte järgi selleõttu, et ta pidi oma isa teoseid ümber kirjutama). Räägitakse veel, et üks Engelsi lastest olevat olnud tegelikult Marxi oma. Ja et Engels selle tõttu olevat olnud sunnitud majanduslikult toetama Kapitali (mis on teatavasti Marxi peateos ja sotsialistide-kommunistide piibel).

Muidu poleks võib-olla Kapital ilmuda saanudki ja Marx polekski saanud suurematuks.

Nüüd tekib muidugi dialektiline probleem: Kas Marx on suurematu? Sest dialektiline materialism teatavasti suurematust ei tunnista. Kõik surevad. Suri isegi Leninjumal paraku! (kui tema puhul jälle nimnoodi tohib öelda, sest see oleks ju nagu pühaduse teotus — ja siin võidakse küsida, kes on rohkem teotatud, Lenin või jumal)

Lenin suri liiga vara, arvavad mõned. Selle varase surma tõttu pääses Stalin pukki ja valitses Venemaad Piiramata Isevalitsejana (nagu tema viimaseid eelkäijaid Nikolai II jt.) tervelt veerand sajandi. Ja tema ei ole kindlasti suresnatu, sest ta tõsteti pärast surma Kremlistki välja.

OKTOOBRIREVOLUTSIOONI peale on kommunistidel muidugi patent. Aga suur tükk ajab suu lõhki ja nüüd katsub Rahva häälles ajalookandidaat G. Volkova ka veebruarirevolutsioonl kommunistide kontosse kirjutada. Loe ja imesta!

Juba 1916 oli Lenin kirjutanud tähtsa ja ennustava artikli selle kohta, mis olnud orientiirks (uus venemaiguline sõna!) töörahvale.

Ja õigel ajal läks lahti. Kord kukutasid vana võimu sõdatid, töölised ja üllõpilased, kord jälle töölised, talupojad ja sõdatid. Ja neid juhtis kogu aeg "klassilahingutes karastatud bolshevike partei".

Selle puhul olevat ka ilmnenud "kujukalt eri rahvusest töötajate sõprus", kes on võidelnud "olg õla kõrval". Just nagu see peaks olema ka praegu, et eri rahvused ölg õlga kõrval võitlevad koos vene rahvaga (soovitavalt aga mitte koos üksteisega, sest siis ei tea, mis sellest välja tuleb, viimati hakkavad veneleste vastu võitlema).

Kõik kõlab ju väga veenvalt. Vähemalt nelle, kes ajalugu ei tunne. Meie ei hakka ajalookandidaadiga vaidlema. Aga meie võime talle meelde tuletada ühe väikese detaili.

See puudutab nimelt Lenini ettenägelikkust:

Päev enne seda, kui bolshevikud hakkasid mässama demokraatliku Vene Ajutise Valitsuse vastu, putkas "ettenägelik" Lenin, kes oli sel puhul pessimist ja peale selle veel mures iseenda julgeoleku pärast, ära Soome. Ja tuli sealt tagasi alles siis, kui oli päevaselge, et omad mehed olid võitnud.

Niimoodi oli lugu Lenini ettenägelikkusega ja selgesilmusega, millega tema biograafiates on hoobeldud. Suur Oktoobrirevolutsioon viidi läbi ilma Leninita, sest Suur Lenin kartis . . .

Ajalookandidaat kurdab oma artiklis, et esilaju polevat revolutsioon päris hästi läinud. Töörahva ja talupeogade nõukogudele olevat tekkinud teine võistlev võim Ajutise ja tema organite näol. Täielik sabotaažh, sest teisel pool seisid ju sõnasõnalne tsitaat) "proletariaadi ja talurahva revolutsiooniline demokraatlik diktatuur". Päriselt dialektiline mõistete ühendamine! Sest muul viisil ju neid kaht mõistet ühendada ei saa.

Ja nagu kõik niisugused sealpoolsed ajalooilised artiklid, nii viitab ka see tänapäevale. Proletariaadi diktatuur on äkki saanud demokraatliikuks — ja sellepärast pole seal inimõiguste eest võitlejatel midagi otsimist, sest õigused on juba olemas.

TÖÖLISKLASSIST pole artiklis juttu, seda enam aga mujal. Sest kuidas sa muidu seletad ajaloo käiku. Nüüd aga tuleb tuntud radikaal, Lenini auhinna laureaat Artur Lundkvist ja väidab, et tänapäeval tööliskLassi samahästi kui ei olevatki.

Lundkvist kaitseb ennast nimelt rünnakute vastu, et tema olevat oma missioonl tööliskirjanikuna maha salanud ja kirjutavat asju, millest töörahva võitlusel midagi kasu polevat. Päris häbematu väide nooremate meeste poolt, kes riiklike stipendiumite najal elavad. Lundkvist on pahane ja leiab, et rootsi kirjandus on ajast maha jäänud. Urgitseb vanade ebaõiguste kallal, ega näe, missugused ohud inimkonda ootavad. Ja tööliskLass jätagu rahule, seda el ole.

Küllap see vist nii on, Lundkvist peaks asja tundma. Aga kui kõik vanad head mõisted ja kategooriad niimoodi radikaalselt ära likvideeritakse, kuidas siis edasi elada ja võidelda?

TIMMUKURU

Eesti Abi andis toetusi 3500 krooni

Eesti Abi Keskjuhatus oma hiljutisel koosolekul otsustas esitatud avalduste põhjal määrata toetusi järgmistele organisatsioonidele.

Stockholmi Eesti Noortekodule sisustuse ja varustuse täiendamiseks 500 krooni, Stockholmi Eesti Lasteaiale üldiseks tegevuseks 500 krooni, Eesti Teaduslik Seltsile Rootsi Eesti Keskraamatukogu ja Arhiivi täiendamiseks 500 krooni, Suvekodude Kuratooriumile mitmesuguste parandustööde läbiviimiseks eelolevaks tegevusperioodiks 1.000 krooni ja Sihtasutus Tulevikule Veskijõrve vabaõhupiirkonna majandamisele kaasaaitamiseks 1.000 krooni.

Viiele organisatsioonile on seega antud toetust kokk 23.500 krooni, mis loodetavasti pisut kergendab nende ülesannete täitmist.

— — —

PIDEV TEENINDUS KÄIKU

Alates esmaspäevast, 4. aprillist algab einelauas ja seltskondlikes ruumides pidev teenindamine. Õkonoom avab esilagu ühe kuu jooksul einelaua ka peaviti kella 11 ja 13 vahel ning tavalisel lahtioleku ajal kell 16—19.

Seltskondlikke ruume saab tellida telefonil 21 81 34. Kui pole isikliikku vastajat, läheb tellija köne automaatselt lindile. Sel puhul palutakse ütelda oma nimi ja telefoni number, mille järele siis õkonoom võtab ise kontakti telijaga.

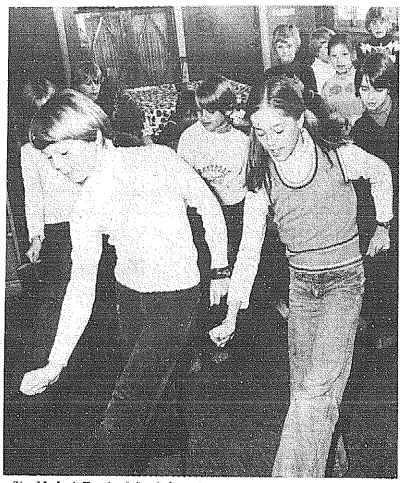

Stockholmi Eesti Algkooli kevadpeo ettevalmistusi. (Foto Andres Loor).

Algkooli kevadpidu

Stockholmi Eesti Algkooli kevapidu toimub pühapäeval, 27. märtsil kl. 14, eeskava algus kl. 15.45.

Pidu peetakse tavalises kohas, SKanstulli gümnaasiumi aulas, Bohusgatan 24—26.

Esitatakse ka seekord näidend, nimelt Ao Vaksi "Klassi väljasõit". Lavastab autor ise.

Algkooli pere loodab rohkearvulist osavõttu.

• Teised lehed

ÄRGU ALAHINNATAGU VENELASI!

Vene autofirma Matreco katsub uuesti saada võimalusi suurema maa-ala ostmiseks Kuleal ligidal. Landshövding Lassinantti suhtub sellesse pooldavalt ja on raegeerinud üleolevalt sõjaväelaste vastuväidetele. Svenska Dagbladet kommenteerib:

"Mingil tingimusel ei saa kaitsta Vene riigi ettevõtte asetamist meie riigi ühe kõige tähtsama sõjaväelise kaitsepiirkonna paraadukse juurde. Kindrallejtnant Lundmark pakkus omalt poolt läänivalitluse koosolekule salajast informatsiooni probleemi puhul. Aga kas niisugust koosolekut üldse peeti? Kas Lassinantti oli huvitatud informatsioonist? Miks ta teeb tõsise asja puhul nalja. Valitsus peab Matrecole andma eitava vastuse."

TOETUST SISSERÄNDAJATE KULTUURIAJAKIRJADELE

Pressitoetuse määruste loomise puhul näib, et sisserändajate väikesed kultuuriajakirjad võivad jääda toetusest ilma. Bertil R. Widerberg juhib Dagens Nyheteris sellele tähelepanu:

"Sisserändajate ajakirjad elavad — suurelt osalt keeleprobleemi tõttuvarjuelu, aga need elavad. Praegu on neid kogu maal umbes 130.

Paljudele sisserändajate gruppidele on oma ajakiri võib-olla ainus realistlik kanal informatsiooni ja mõttevahetuse jaoks (rootslastel on olemas raadio, TV jne). Selle tõttu on need hädavajalikud.

Kui toetust neile ajakirjadele määrata samadel alustel kui rootsi omadele, siis jäävad need toetust ilma, sest nende tiraazh ja struktuur on hoopis erinevad. On tarvis suhteliselt suuremat toetust ja vastutulekut. Eeme kõike on vaja rohkem teadmisi sisserändajate ajakirjade suhtes, smauti selle suhtes, milliseid tähtsaid ülesandeid need täidavad.

KAKS MÖÖDUPUUD USA-s

Toronto Vaba Eestlane puudutab viimasel ajal USA-s moes olevaid TV- ja raadiosaateid ning raamatuid, kus käsitletakse vilekümnendate aastate kommunistidejahti McCarthy ajal ja taunitakse seda teravalt. Tookordsed kommunistidele sõimpatiseerinud ja kahtluse all olnud isikud pesevad end nüüd puhtaks avaliekes esinemistes ja teostes:

"Kahtlemata läks Joe McCarthy Ühendriikide kommunistide jälitamises äärmusteni ja tema kahtlustuste võrku sattus ka mõni süütu kannataja, kuid see ei anna tolleaegsetele Stalini sõimpatisöörideile ja kommunistiliku partei liikmetele põhjust endid vaesteks kannataijateks tembeldada. Ühendriikide ajakirjanik ja tuntud kommentaator William F Buckeley mainib sel puhul irooniliselt, et kul kommunistidele sõimpatiseerinud grupp, kes on tuntud Hollywoodi Kümne nimetuse all, mõisteti vangi valitsuse uurimiskohtu korralduste mittetäitmise pärast, siis ei olnud see mingi ebatavalne akt vald loomulik ja seaduslik talitusviis. Ühendriikide kohtunik Sirica mõistis samasuguse kätumise pärast Watergate afääriga seotud Gordon Liddy vangi 20-neks aastaks ning selle otsuse vastu ei tõstnud keegi häält.

William F. Buckeley läheb veelgi kaugemale ja mainib, et kui keegi kirjutaks praegu näidendi nende õppejõudude, intelektuaalide ja kirjanike kohta, kes sõimasid fashistiteks ja sõjaõhutjateks kõiki Josef Stalini ja Hitler-Stalini pakti kritiseerijaid, Moskva puhastursprotesside ohvrite kaitsjaid ja 16 miljoni Ida-Euroopa elanliku N. Liidu orjalaagritesse viimise vastu protesteerijaid, siis selline näidend ei tuleks kunagi lavastamiseks.

Hollywoodi Kümne endaupitamine ja oma mineviku puhtakspesemine laseb oletada, et Ühendriikides eksisteerivad veel praegugi suured selgitagused jõud, kes sõmpatiseerivad kommunismile.

— — —

Kohalik elu

STOCKHOLM
Peakoosolek

Eesti Sõjainvalliidide Kapitali peakoosolek peetakse Stockholmi Eesti Majas, Walling. 34 neljapäeval, 24. märtsil kl. 18. Päevakorras koosoleku avamine ja rakendus, koosoleku seaduspärasuse kinnitamine, tegevuse ja rahalised aruanded, revisjoni komisjoni aruanne, juhatuse vastutusest vabastamine, valimised põhikirja kohaselt, koosolekul algatatud küsimused. ESK põhikirja par. 6 alusel on käesolev teade kutse liikmelle peakoosolekust osavõttmiseks, teatab ESK juhatus.

STOCKHOLM
Kirjandusõhtu

Eesti Kultuuri Koondise korraldusel toimub reedel, 25. märtsil kl. 18 Eesti Majas kirjandusõhtu, kus ettekannetega esinevad kirjandusteadlane Helmi Eller "Otto W Maasing keele- ja kirjamehena" ja dr. Herbert Salu "Otto W Maasing ja inimõigused".

STOCKHOLM
Vaimulik lauluõhtu

Laupäeval 26. märtsil kell 18.00 (muudetud aeg) toimub jällegi vaimulik lauluõhtu Eesti Majas, Wallingatan 34.

Erinevalt eelmistest lauluõhtutest on seekord kavas ka laste ja noorte esinemised. Stockholmi eesti pühapäevakooli lapsed laulavad ja Göteborgi eesti muusikastipendiaadid Urmas ja Alar Milder esitavad kaasaegset muusikat ja saadavad Lauri laulugruppi. Peale selle esinevad nais- ja segakoor.

Olete südamest teretulnud!

Kultuuriauhinna üleandmise tseremoonialt. Laureaat Kõbi Laretei aplodeeriva publiku ees lillede ja auhinnadokumendiga. (Foto Lepper).

Meie teatrist ja kultuurist

Bernard Kangro ettekanne Eesti Komitee Asemke Kogu koosolekul näitejuhtidele Komitee auhinna üleandmise puhul.

Kõneldes teatrist niisugusel kokkutulekul nagu täna, sisse juhatades ühe suure organisatsioni aastakoosolekut, isegi säärase alati kultuurisõbraliku organisatsiooni oma nagu Eesti Komitee, oleks aastakümnete eest tundunud üsna ootamatuna, õrnalt öeldes — ülepingutuna, selgelt välja öeldes — võimatuna. Sest: mis oleks olnud ühist enda arvates ühe kaskse eestlaste suurkoondise ja näitlejate, kõmejanditegijate, pilameeste ja naiste vahel?

Aastakümnete eest, pagulasorganisatsioonide suurajastul oleks seegi kujutlematu olnud, et oleks hakatud auhindu-tunnustuskirju välja andma nende alade inimestele, kes tegelesid nii ebaefektiivsete ning asjatute asjadega nagu teatrietendused.

Teatrit tegid ju inimesed küll — Stockholmis endised kutselised näitlejad, mujal keskustes asjaarmastajad, kuid see oli täiesti nende asi ja see oli ju ainult "raamiks" tähtsale poliitilisele tegevusele. Kas niisugune tunnustuse jagamine oleks toime tulnud näiteks aastal 1947, 1957, s.o. ajal, mil eesti teater paguluses n.ö. "öilmitses", ajal, mil teatritrupid tegutsesid kahe kümne kahes eesti keskuses, mil (s.o. paguluse esimesel poolel) toodi lavale suur osa sellest 200 näidendist, anti valdavam osa tuhandest etendusest, koondati suurem osa poolteisest miljonist vaataja silmapaarist?

Vaevalt küll. Vaevalt sai teater nimetamisväärselt abi tolleaegsetelt organisatsioonidelt. Teater andis küll abi, sisustades kokkutulekuid ja tälendades kassasidki.

Miks? — asetame küsimuse.

Vaevalt paguluse esimesel poolikul üheti eestlaste keskorganisatsioonil juhtivad tegelased mõtlesid teatrile või kirjandusele, mis ju teatrile tekisti andja, kui millelegi ohulisele eesti elus. Nende nn. võitlusorganisatsioonide mõiste tugevam ning olulisem pool oli poliitiline võitlus. Teatavasti olid omal ajal üle kogu Rootsimaa koguni kahekordsed poliitilised organisatsioonid — osakonnad, klubid, ühingud ja seltsid lisaks Stockholmis üksteisega rivaliseerivate keskkste koondistega.

Nad tegelesid välispoliitikaga ja sisepolitiikaga, nende asi polnud eestluse säilitamine, noorema põlvkonna sidumine kultuuri kaudu. "Kuljuur" toodi välja, kui oli vaja rinnale koputada, et mis me kõik oleme teinud, ise seda ei kasutatud.

Sisepolitikas käisid vaidlused kontinuiteedi, esindamise ja põhiseaduse üle, väälisrindel toodeti memorandumeid ja selgituskirju, vahendati poolpimedale või püstipimedale maailmale politiilist valgust meie väikesest tuules vilkuvast lambikesest. Kultuuri viljelemine kui mingisugune kasutatav vahend tolleaegses poliitilises programmis, oli ilma reaalse sisuta, tühi sõnakõiks, vahel isegi tüütu tühitaja, võistleja inimese tähelepanu ja rahakoti pärast. Poliitiline võitlus toimus maailmakommunismi vastu ja vaba Eesti iseseisvuse eest, kõik suhteliselt konservatiivses pakendis, must-valges tehnikas.

Lihtsustan piiri mõnel määral, et probleemi peajooned välja tuleksid veelelgi selgemini. Üks omaaegne poliitilisel alal juhtiv tegelane ütles selgelt välja: "Me ei võida Eesti iseseisvust ometi mitte luuletuskogude ja kõmöödiatega. Mis õigus on neil rahva tähelepanu poliitikast kõrvale kiskuda?"

See oli siiras mees. Tundus, et paljud mõtlesid niimoodi, kuid välja ei tihanud ütelda. Igatahes tegutsemine tundus käivat selles suunas ja tagajärjedki ei lasknud ennast kaua oodata.

Me mäletame kõik, kuidas poliitilised veskid hakkasid tühjalt jahvatama. Rahvas tüdines neist, oodatud resultaate polnud mitte kuskil näha, sisemised vastuolud altasid veel tagant. . . Liikmeskonnad hakkasid kahanema, organisatsioonid üksteise järel kustuma, eesti elu üksikutes keskustes vaibuma.

Osalt oli see loomulik areng, põhjusi selleks on ju mitmeid ja need on komplitseeritud, kuid tõsiasi on see, et meie keskstel organisatsioonidel ei olnud pika aja programmi, puudusid ideoloogid, ära jäid paroolid ja juhtnöörid ning ka teod eesti keele, eestluse, ta kultuuriline palge säililitamiseks. Keskorganisatsioonid nendest osa ei võtnud, kultuurialad katsusid omaette ja omast jõust midagi teha.

Nii organiseerisid kirjanikud ise oma kirjastuse, teadlased oma teadusliikud koondised, teatritrupid aga igaüks omaette ja vahel koguni samas linnas üksteise vastu. Ei suudetud luua kogu maa jaoks ühist teatriorganisatsioonl, kuigi omal ajal mõtteid selles suunas liikus.

Olen kaugel sellest, et kedagi süüdistada. Ma ainult konstateerin tõsiasja, mis mõnda aega ka juba teada on. Oleme kaotanud peaaegu ühe terve sugupõlve ümberrahvustamise sulatisahju. Me pole teadlikult ning kaugeltki mitte kõiki abinõusid kasutanud — me pole maksimaalselt kasutanud teatrit, kirjandust, muusikat, kunsti, teadust selle vastuabinõuna.

Me pole kasutanud loovat kultuuriliist jõudu meie keele ja meele äälleshoidjatena. Meie rahvusgrupi majandusilk kandepind on juba ammu küllaldane eesti riigiteatri ülalpidamiseks, algupärase eesti kirjanduse võimaldamiseks ja avaldamiseks.

Milleks ja kuidas iseseisev kultuuritahteline Eesti, kui sinna ei ole rahvast elama panna? Kuhu jääb meie abi loova kultuuritöö alal, selle õhutajana ja teenäitajana Kodu-Eestile? Varsti ei toimu enam ühtegi teatrietendust, ei ilmu enam ühtki algupärast eesti raamatut. Kus on meie missioon, mida täitma tulime?

See on retooriline, sisult pessimistlik küsimus, kui pilku lasta kuhugi ettepoole. Aga samal ajal ka tõdemus — mitte kunagi pole miski hilja ja mitte miski, ka võimatuna näiv, võimatu.

Aeg ja võimalused on ikkagi alati meie ees nii kaua kui meie elu tuksub. Need mis seljataga, jäägu sinna, välja arvatud kogemused ja õpetused, mis saadud.

Mu aeg on lõpule jõudmas. Kasutan seda veel kord rõhutamiseks, et ka teatril on oma oluline osa täita võitluses oma rahvusgrupi püsimise eest. Kasutan seda aega, et tänaste teatri esindajate kaudu tänu edasi anda kõikidele näitejatele ja teistele, kes on rakendatud teatritöösse.

Sama hingetõmbega kutsuksin üles nii Eesti Komiteed kui ka kõiki teisi organisatsioone oma tegevuskavasse võtma meie rahvusgrupi kultuurilise arengul eest hoolitsemise. Nii on just praegusel ajal selleks soodne võimalus. Meil on taotlused Rootsi ühiskonnalt õigustatud toetuse saamiseks kultuuriliseks otstarbeks — mele ajakirjandusele, kirjandusele, teatrile ja teistele aladele.

Kas meil poleks nüüd aeg ja võimalus kogu eesti rahvusgrupi poolt varustada riigipäeva liikmed, vastavad asutused, isikud ja ajakirjandus informatsiooniga eestlaste senisest isetegevusest? Kas kogu grupp kõikide organisatsioonide ühisel nõul — mõeldes ka tulevastele Eesti Päevadele Rootsis — ei varustaks vastavad instantsid ja isikud kokkuvõtluu teosega mele elust ja tegevusest Rootsis, kinkides kõigile Instituudi aastakoosolekut ja seal tehtud (ning tegematajäänud) otsuseid ning kommenteerih:

"Koosolekul võitses segadus nii Balti Instituudi üleviimise puhul iilikooli alla kui juhatuse valimise puhul. On imelik, et ei leidunud ühtki balti päritoluga teadusemeest, kes oleks soovinud saada esimeheks instituudis, mis tegeleb balti küsimustega. Juhatuse valimiste puhul tekkis segadus muu hulgas ka selle tõttu, et puudus eelmise aastakoosoleiu protokoll.

Või polnud keegi tulnud mõtlele, seda kontrollida. See põhjustas vahelehüüde: Instituudi juhatus peaks tegema läbi koosolekutehnilise kursuse!

Mis saab Balti Instituudist? Tehtud otsusega on Instituudi põhiolemus täielikult muutunud. Kes hakkab tulevikus Instituuti majandusilkult toetama? Seni on läti ja eesti ühiskonnad seda teinud. Kui nüüd juhatus deklareerib, et teaduslik sektor on välja lülitatud, siis langeb see toetus muidugi ära. Ja kui kavatsetud iilikooli instituudist üldse asja ei saa? Mis juhtub siis? Üldiseld kultuuriilisi organisatsioone on meil juba küllalt."

• Teised lehed

CARTERI IMERELV

Selle pealkirja all kommenteerib Times Londonis president Carteri tegevust inimõiguste eest võitlejana:

"President Carteri uus relv nimega "inimõigused" näib venelasi hirmutavat rohkem kui aatomihäire. . . Reiva positiivseks küljeks on, et see jätab ta kasutajale endale hea tunde. USA-l on seljataga tõsine usaldusktriis, ta peab harjuma oma sõjalise ja ideoloogilise võime suhtelise allakäiguga.

Liberaalne demokraatia seisab küsimuse ees, kuidas ta suudab alal hoida neid poliitilisi ja majanduslikke vabadusi, millele see demokraatia põhjenob. Pole sugugi paha inimestele meelde tuletada, mida nad peavad kaitsema. Vabadused, mis inimeesed peavad iseendast mõistetavaiks, omavad ikka veel nii palju külgetõmbejõudu, et need õhutavad teisi inimesi suurteks ohvriteks ja vapustavad valitsusi, kes neid õigusi eitavad."

LÄTI AJALEHT BALTI INSTITUUDIST

Saksamaal ilmuv lätiaste ajaleht Latvija 12.3.77 kirjeldab Balti

• Siit & sealt

Raissa Kõvamees, kirjanik Vancouveris, tähistas oma 70-aastast sünnipäeva. Tema sulest on ilmunud Orto-kirjastusel romaanid "Randlased", "Teele", "Sõja lapsed", "Pärisosa" ja "Kahe väina vahel" (sai romaanivõistlusel teise auhinna). Kirjanik on pärit Muhu saarelt.

Aino Resev-Eliala, kehakasvatuspedagoog Soomest Heinolast, viibis reisil USA-s ja Mehhikos, külastades mh. oma vanu kolleege Eesti iseseisvuse ajast. Aino Resevi isa oli võimlemisõpetaja ja spordiäri omanik Tallinnas. Ta lõpetas kehakasvatusülikooli Helsingis ja abiellus hiljem Soomes.

• Huumor

Moskvas esitab tuntud teadlane soovi, rännata välja USA-sse. Vastusega venitatakse ja venitatakse ning lõppeks teatatakse, et ta ei saa välja rännata enne 15 aastat, kuna ta tunneb liiga palju nõukogude teaduse saladusi.

"Ma ei saa ju tunda mingeid saladusi," ütleb teadlane, "sest meie oleme ameerikalastest vähemalt 15 aastat maha jäänud."

"Just see ongi saladus."

Küsimus: "Kus seisab kapitalism?"

"Kuristiku veerel."

"Miks just veerel?"

"Et ta võiks kuristiku põhjas sotsialismi näha."

"Mis andis Karl Marx sakslastele?"

"Idasakslastele kommunistliku manifesti ja läänesakslastele kapitali."

Kalender

Väliseestlase kalender 1977. 28. aastakäik. Koostanud Erich Ernits. The Nordic Press Inc. Kirjastus. New York. 188 lk.

Ligi kolmkümmend aastat välja ande väliseestlastele määratud kalendrit on omaette suursaavutus. Käesolev kalender on aga ühtlasi ka vajalik teatmeteos kõigile aktiivsetele eestlastele üle maailma. Peale kalendaariumi (milles ära märgitud tähtsamate eesti ühiskondlike ja kultuuritegiaste sünni- ja surmapäevad) sisaldab kalendri "lisa" (tagasi minnes meie varasema kultuuriloo "kasulike kalendrite" traditsioonile, mis algas aastal 1731) väga mitmesugust asjalikku teksti. Rohkearvuliste artiklite hulgast võiks välja tuua mõningaid.

Perenaiste nurgas leidub nõupunäiteid nii käsitöö kui toitlustamise alal. Eestipärased eesnimed on esitatud tähestikulises registris. Karl Saare fotokogu najal antakse hästillustreeritud ülevaade Ameerika eestlaste spordielust sajandi algusest Teise maailmasõjani. Pealkirja all "Pool sajandit tagasi" tuletatakse meelde sündmusi Eestis ja maailmas aastatel 1927, 1928 ja 1929.

Saksamaal 1944-45 käsitsi paljundatud lehemeeste väljaanne "Pressemeeste Press" heidab humoristlikult valgustatud valgust selle üraagilise aja taustale. On esitatud eesti ja maailmarekordid eri spordialadel.

Äärmiselt vajalikud ja kasulikud on andmed eesti organisatsioonide kohta kõigil aladel üle maailma, koos aadressidega. Andmestik lõpeb lühiplluga aastale 1975, isiklike tähtpäevadega ja lahkunute mälestamisega.

Taolist vajalikku teatmikku peaks olema saadaval ka Rootsis. Selle levitamiseks tuleks midagi ära teha!

AR-GI.

raamatu "Estland i Sverige"?

Kas me teeksime õieti, kui selle võimaluse just nüüd kasutamata jätaksime? Kas meil puudub tõlesti usk oma rahvusgrupi liikmete heasse tahtesse ja võimesse selliseks kogu maad haaravaks ühiskatsioonika?

See oleks ka meie panus tänavuste laureaatide võidele sümboolses ulatuses ja avaks vahest võimalusi meie teatritegevuse jatkamiseks ja arendamiseks. Ja mitte ainult teatri, vaid mitmete meie kultuurialade paratamatuna näivaks eluvõimaluseks. See oleks ühtlasi sümboolne tänu asüüli eest rohkem kui kolmkümmend aastatat tagasi.

Soovimatud välismaalased tulevad väljasaatmisele

Rootsi valitsus on esitanud muudatusettepaneku välismaalaste seadusele. Selle järgi on võimalik välismaalast, kel puudub pass ja ettekirjutatud luba (näiteks tööluba, kui ta tahab siin töötada), saata välja kohe tahakse nädala jooksul, on seda võimalik kohe täide saata, isegi kui välismaalane on protesteerinud.

Mitmel puhul, näiteks sisserändamisel mõnest põhjamaast, puudub sisserändamise kontroll. Määrusi pole sellepärast saadud rakendada ettenäntud kujul. Suured inimgrupid on teiste põhjamaade kaudu tulnud Rootsi ilma sisserännukontrollita ja viibinud siin pikka aega.

Sellepärast sisaldab ettepanek muudatuse: Välismaalane, kes pole kontrollitud sisserändamise puhul, võidakse välja saata, kui ta esmakordselt kohtub politseivõimudega või nädal aega hiljem.

Selgesti on rõhutatud, et kehtivad ja ettepandud määrused ei puuduta juhtumeid, kus apelleeritakse poliitilisele tagakiusamisele. Neis olukordades on politseivõimudel tingimuststeta kohustus pöörduda riigi sisserännuameti poole.

Ainult juhul, kui taoline väide on ilmselt vale, võib politsei ise otsustada. Niipea kui valitseb ebakindlus, peab otsuse tegema sisserännuamet või valitsus. Välismaalaste seadus garanteerib niislis, et poliitilised põgenikud või teised välismaalased, kes saavad toestada poliitilisi põhjusid Rootsi sisserändamise puhul, välja ei saadeta.

Väljasaatmise otsust ei tohi teha enne, kui välismaalasel on olemas tõlk. Ta võib kasutada ka volinikku. Seadus astub jõusse 1. juulil 1977.

Erapooletuse probleem on Soomes vaekausil

President Kekkonen (77) on nõus edasi ametisse jäämа ka ueks kuueaastaseks perioodiks, kuna olevat palju teha suhete osas Soome ja N. Liidu vahel. Järgmisel nädalal tuleb Aleksei Kossõgin Soome külla ja mais külastab Kekkonen Moskvat.

Küsitakse: Milliseid probleeme käsiletakse neil kokkuvaamistel?

Väiliselt on Soome ja N. Liidu suhted väga head. Kulisside taga aga toimub viimasel ajal vaidlus Soome erapooletuse ümber. Soome nn. rahvademokraatide vasak (stalinistik) osa, keda nende juhi Taisto Sinisalo järgi kutsutakse taistoistideks, eitab selgelt Soome erapooletust.

Taistoistid leiavad, et sõpruse- ja abiandmisepakti järgi olevat Soome N. Liidu poolel. Äärmisel juhul võidavat rääkida Soome "püüdest" olla erapooletu.

Kaks tundi kestnud vaidluse järgi soome kommunistliku partei konverents võttis vastu seisukoha, et Soome ajab "rahu poolt" ja aktiivset erapooletusepoliitikat". Sama väljendust oli kasutanud ka N. Liidu president Podgornõi Soome-Vene abistamispakti 30-aastase juubeli puhul.

Taistoistid on avaldanud kartust, et abistamispakti vaim võiks Soomes nõrgeneda, eriti mõningate väliseministeeriumi ringkondade kaasabil. Osa läänediplomaate arvab sel puhul, et taistoistid on ainult hääleküendajaks Moskvast tulnud paroolidele.

Soome küsitakse, kui tõsiselt N. Liit suhtub tegelikult Läänesaksamaa sõjajõudude osavõtusse Norra pinnal toimuvatest Nato manöövritest. Kui Moskva karkus on tõsine, siis võib Soome sattuda halba olukorda. Üldiselt arvatakse siiski, et Moskva ei soovi (vähemalt enne Belgradi konverentsi) võtta ette midagi, mis võiks äratada tähelepanu väljaspool. Ometi ollakse huvitatud sellest, mis Kossõgin ja Kekkonen kokku saades räägivad.

Moskva nõuab poole rohkem põlevkivi

NEW YORK (VES) — Ajakirja "The Oil and Gas Journal" 14. veebruari numbris tuuakse pikem kirjutis Nõukogude Liidu energia küsimusist, kus märgitakse, et põlevkivi, mille peavarud on Eestis, väärib järjest suuremat tähelepanu ja tarvitamise laiendamist. Põlevkivi kasutamine ja tööstlemine toimub peamiselt Eestis ja Leningradi piirkonnas. Kehtivas viisaastaku phaanis on ette nähtud Eesti põlevkivi kasutamise tõstmine 29 miljon meeter-tonnilt 50—60-miljon tonnile ja Leningradi piirkonnas 6,5-milj. tonnilt 10-miljontonnile.

Suurendamist püütakse teostada hoolimata kohalikust vastuseisust, eriti vee- ja õhureostamise tõttu, Moskva võimude poolt. Energia osas otsustatakse küsimused Moskvas. Seni on kasutatud põlevkivi töötlematult elektrienergia tootmiseks, mida toodeti Eestis 1976 aasta 11 kuu jooksul 18 miljardit kilovatt-tundi.

1979. aastaks kavatsetakse kõiku lasta kaks retorti, kumbki ühe miljon meeter-tonni läbilaskega aastas, et saada keemilisi aineid, mis seni suures osas lähevad kaotsi. Olemasolevail andmeil on seni eraldatud põlevkivi gaasidest ja tõrvadest üle 50 kemikaali.

Seni on kasutatud ainult avakaevandusviisi, kuid on ehitatud uus kombaine, mida saab kasutada ka maa-aluses kaevanduses ja senise 50% kao asemel, peadirektor Tambeti andmetel on kadu poole vähem.

Suured raskused on lubjakivi ja teiste kõrvalainetega, mis eraldatakse põlevkivi kaevamisel. Neid tahetakse kasutada teede ehitamisel ja teistel ehitusprojektidel.

Kõrval- ja jääkainete küsimus on siiski veel aastaid raskemaks probleemiks Eestis, eriti kõrged tuhamäed, rohkem kui 80 m kõrged. Suure surve all tekib tuhasse jäänud põlevkivi põlemaplahvatusi, mille vältimiseks nüüd pidevalt mõõdetakse tuhahunnikute sisetemperatuuri ning selle tõusmisel "süstitakse" nendesse vett et ära hoida süttimisi.

Põlevkivi tuhka püütakse kasutada ka tsemendi ja seinapaneelide valmistamiseks, väike osa põlevkivi tuhka kasutatakse põldudel mullahappesuse vähendamiseks, vedades seda Eestis, Lätis, Leedus, Valge-Venes ja Venes põllumajanditesse.

• Teised lehed

SOOME NORRA VAHIKOERAKS

Selle pealkirja all kommenteerib Kauko Kare ajaleht toimetatud "Nootti" Soome presidendi katset, mõjutada Norra välispoliitikat:

"Aasta eest võtsid Norras toimuvatest Nato manöövritest osa 180—300 saksa sanitarsõdurit. Sel aastal on manöövritest osavõtjate arv veelgi kõhutavam: umbes 1500 meest. Kogu pataljon! Urho Kekkose järgi see vapustab teatud suurvõimu julgeolekut ja Soome suurepärast erapooletust.

Põhja-Euroopa küsimus tekitab muret nii ühelpool kui teiselpool. Aga need mured oleksid palju väiksemad, kui 1. Soome oleks tõepoolest erapooletu, 2. kui meil oleks Lapimaal korralik kaitse. Aga teatud televisioonisaadete järgi meie riigi põhjaosa ainus reaalne ja võimeline kaitsevalvur on saunalinasse riietatud Urho Kekkonen."

———

Elmhurstis Illinoisi osariigis suri 21. jaanuaril Maria Rüütelmann, sünd. 30. okt. 1896 Hiiumaal.

Agnes Lepp-Kaasik esines rõõmsatele pensionäridele

Ajakirjanduse veergudel on korduvalt nenditud tõsiasja, et meie ühiskondliku elu mitmekesiste avalduste rindel on pensionäri seisusse jõudnud kaasmaalased eriti silmapaistvalt aktiivsed ja teojulged. Eestikeelse raamatu ja ajakirjanduse pideva ilmumise alustaladeks paguluses on näiteks pensionärid.

Sel olulisel rindel on nende ustavus eestikeelsele kirjasõnale eeskujuks pealekasvavale põlvkonnale. Oma optimistliku ettevõtlikkuse ja rahvusliku hoiaku on tänased pensionärid kaasa toonud kodumaalt — pagulusse siirdudes olid nad oma teojõulisemates eluaastates, nii mõndagi sellest aktiivsusest ja elurõõmust on säilinud ka vanas eas.

Ning elu on õpetanud, et kui leidub algatajaid, leidub ka kaasatuljaid.

Pensionärid Rootsis on teatavasti koondunud pensionäride ühingutesse. Need tegutsevad peaaegu kõigis keskustes, kus leidub eesti pensionäre. Suurim pensionäride ühing tegutseb Stockholmis — siia kuulub ligemale kakssada liiget. Aktiivselt võtab ühingu üritustest osa pisut üle poole liikmeskonna, tervislik olukord pidurdab kahjuks paljude aktiivsust.

Stockholmi Eesti Pensionäride Ühingu liikmete kokkutulemised toimuvad korrapäraselt Eesti majas kuu algul teisipäeviti. Istutakse kohvilauadale ääres mõnusas jutuhoos või kuulatakse ettekandeid. Ja need on vahelduvalt mitmekesise sisuga — kirjanduslikud või populaarteaduslikud teemad, meelelahutuseks muusikaja lauluettekanded jne. jne.

Käesoleva aasta jaanuarikuu kokkutulemisel kõneles Johannes Kant oma reisist Islandile, illustreerides sisukaid reisimuljeid filmi näitamisega. Veebruaris peeti ühingu korralne aastakoosolek tegevusaruande esitamisega ja juhatuse valimisega. Juhatusse kuulub 9 liiget, esimane Liis Mesikep.

Märtsikuu kokkutulek korraldati teisipäeval, 8. märtsil. Rohkearvulisele kokkutulnuile pakkus lõbusat ajaviidet näitleja Agnes Lepp-Kaasik moto all: Oleme rõõmsad ja heas tujus! Kevad on ukse ees! Ka meile — pensionäridele. . .

Stockholmi Eesti Pensionäride Ühingu esimees Liis Mesikep valiti peakoosolekul tagasi (kõnelemas). Temast paremal endine kauaaegne esimees Aino Käsper. (Foto Lepper).

Agnes Lepp-Kaasik on paguluses üks neid, kahjuks väheseid, draamanäitlejaid, kes on suuteline huvi kõitvalt esitama ka kergemat ajaviitelist repertuaari. Palasid, mida kodumaal Paul Pinna oma keleprutugi kohaselt naljatades nimetas "Kleinkunst". Paul Pinna esitas oma "Kleinkunsti" numbrid artistliku meisterlikkusega ja meie kuulasime neid heatujuliselt mõnuledes, nagu me nautisime sügava kaasaelamisega ta hingestatud draamakujusid teatrilaval.

Mõnuledes jälgisime ka Agnes Lepp-Kaasiku humoreske. Liis Mesikep ulatas talle tänutähena ühe roosi ja meile meenusid südamesoojad laulusõnad: "Üksainus õis ei tohiks olla palju. . .".

Agnes Lepp-Kaasikut, Signe Pinnat ja Lensi Rõmmerit (milline loomingujõuline, värvikülane ja eripalgeline trio meie teatritaevas!) autasustati mäletavasti hiljuti Eesti Komitee 1977-nda aasta kultuuriauhinnaga. Värske laureaadi Agnes Lepp-Kaasiku senisele viljakale näitlejа, lavastaja ja lavapedagoogi tööle lisaks võime eeloleval teatrihooajal tutvuda ka töötulemustega näitekirjanikuna. Lavavalgusesse tuleb ta hiljuti valminud näidend "Lahutus". Ootame põneva huviga!

Stockholmi Pensionäride ühingu eelseisvast töökavast on märkida, et aprillikuu kokkutulemisel, teisipäeval, 5. aprillil, esitab ühingu liige Meeli Eier laulupalu klaveri saatel. Eelmiste aastate eeskujul korraldatakse ka käesoleva aasta mais ühine väljasõit bussiga. Väljasõidu koht ja täpne aeg on veel lahtine — on valida mitu huvipakkuvat paika.

Suvekuudel, juunis ja juulis, ühiseid kokkutulemisi ei korraldata. Ühingu tegevus aasta teisel poolel algab augustis, sellest lähemalt edaspidi. Jälgige informatsiooni ajalehis!

ED. REINING

Mõttevahetus:

Meie ülesanded paguluses

Veebruar on möödas. Kuu, mil eestlaste mõtted on taas seotud kodumaaga. Alati kerkib sel juhul küsimus: mida oleme teinud või tegemata jätnud oma pika pagulaspõlve kestel tulevase vaba Eesti heaks. Võtan oma tähaste mõtete väljendusmuottoks ühe võõrsil sündinud ja kasvanud eesti noore, Maiki Andre märkimisväärsed sõnad tema võistluskirjandist, mida lugesin talvisest "Trimust"!

"Kui tutvustame võõrastele oma kultuuri, hakkavad ka võõrad uskuma, et oleme vana kultuurrahvas ja et meil on õigus oma kodumaa vabadusele."

Elame ajastul, mil maailma valitseb võim, mitte vaim. Vaastamata sellele pole inimkonna vaimsed eluavaldused veel täielikult suretatud. Võidujooks nn. staatussümbolite järele on pingerikas, kuid siiski leidub veel inimesi, naeruväärseid idealiste, kes unistavad kaunistest kunstidest, kõrgetasemelisest kirjandusest ja teatrist, klassikalisest muusikast jne. Need on tänapäeva haledakujulised don Kihhotid kes võitlevad tuuleveskitega — kaasaegse maailma kultuurivihkajatega, naeruvääristajatega.

Naised ja mehed, kes kord on võimsaina valitsenud maid ja rahvaid, on kadunud sinna, kuhu kaome kord kõik. Nendestki pole jäänud enamat kui peotäis mulda — moodsal ajal tuhka. Ajalooraamatuis leidub neist mõni märge, olid nende teod siis hää või halvad. Püsima on aga jäänud ja elanud sajandeid see vaimne kultuurivara, mis kannab nende ajastu nimimärki.

Eriti tugevasti haaras mind see tunnetus, kui ühel suvel külastasin Firenzet ja Sienat. Need vägevad ja uhked vürstisuguvõsad, kes kord valitsesid Toscanat — Medicid, Sforzad jt. — kus on nad? Vaid vapid lossimüüriidel ja katedraalide seintel, paleede nimed, ent ei jalajälgegi neist endist. Sajandeid on aga elavaina püsinud oma kunsti- ja kirjanduteoste kaudu nende ajastu vaimusuurused: Michelangelo, Leonardo da Vinci, Rafael, Dante, Boccaccio jt. selle ajastu vaimse kultuuri kandjad.

Väikerahvaste, ka eestlaste saatus on tihti võõrastes kätes. Oleme vaid peenraha suurte mängulaual. Võimuga ei saa meiegi praegu endid kuidagi maksma panna. Nn. "suurtel" on kõigil oma muredega tuhat tegemist. Kaks maailmasõda, eriti Teine, peaksid olema näidanud et sõjaga ei lahendata tänapäeval enam mingisuguseid rahvusvahelisi probleeme: võitjaks jääb alati see, kel tugevam ja moodsam relvastus ja rohkem majanduslikke ressurse käsutada. Kas tal alati selleks on moraalne õigus, on küsitav.

Eelnevast lähtudes — kas ei peaks pagulas-eestlased seda enam panema rõhku oma vaimse relva kasutamisele väljaspoole? Mis kasu on sellest, et meil on varsti pagulakirjanikke rohkem kui lugejaid, kunstnikest rääkimata.

Kuid see kõik on vaid meile enesele. Vaid üksikud on suutnud end välja murda sellest rahvuslikust kitsast ringist, tänu nende erakordsdsele andele ja oskusele seda õieti kasutada.

Ma küsiksin: miks pole me 30 pagulusaasta jooksul veel suutnud tõlkida oma kirjanduse (mitte üksi paguluskirjanduse!) paremikku võõrkeeltesse, tutvustanud oma klassilisi lavateoseid? Kus on Marie Underi võõrkeelsed luuletõlked? Miks pole me aidanud tal tasandada teed Nobeli auhinnale?

Me uhkustame ajakirjanduses oma autode, villade, töukoerte ja välismaareisidega, aga panna igal aastal kokku kapital kirjanduse tõlkimiseks — selleks oleme liiga vaesed! See kapital peaks olema üle maa ilmne nii nagu ka selle mõtte teostamine peaks olema üle maa ilmse koostöö tulemus.

Kui arvestame, et meid on vähemalt 10 000 leibkonda ja oletame, et iga leibkond annetaks oma küllusest ainult 100 Rkr. aastas, oleks see 1.000.000 (loe: üks miljon!) Rootsi krooni. Mu tugev külg pole majandusliikud kalkulatsioonid, kuid arvan siiski, et selle rahaga võiks midagi positiivset ette võtta.

Eeskätt: Marie Underi luule võõrkeeltesse, "Libahunt" ja "Pisuhänd" oleks juba ammu võinud olla vähemalt Rootsi lavadel. Miks mitte ka Aava "Vikerlased" Stockholmi ooperilaval. On kuuldudnähtud halvemaid. "Libahunt" — milline lavastus tänapäeva moodsate tehniliste vahendite kasutamisel laval! Aine: ajatu, alati aktuaalne-üksik isik massi vastu.

Nii võiks palju näiteid tuua. Töötades varem kohalikus linna raamatukogus, kuhu aeg-ajalt osteti ka eesti kirjandust, abistasin mõnikord bibliotekaare eesti raamatute kataloogiseerimisel. Kasutasin alati võimalust küneldа meie rahvaluulest, kirjandusest, andes ühtlasi lühikokuvõtte kataloogiseerimisel oleva raamatu sisust. Imestunult küsisid tihti bibliotekaarid: "Miks pole seda tõlgitud rootsi keelde?"

Jah, miks? Jäin vastuse võlgu. Mul pole siinkohal põhjust nimetada üksikuid kirjanikke ja nende teoseid, mis äratasid huvi, kuid olen veendunud, et nii mõnigi teos leiaks suure menu rootsi lugejaskonnas. Kes on jälginud rootsikeelset tõlkekirjandust, see on märganud, kui palju sääl on alaväärtusliikku ja tendentsliikku, mis vaid ülespuhutud reklaami tõttu on leidnud tee rootsi raamatuturule.

On huvitav jälgida, kuidas enne jõule ilmunud Käbi Laretei raamat "En bit jord" on pälvinud tähelpanu ja äratanud huvi Eesti vastu. Kuigi raamat on kirjutatud rootsi keeles, on see üks parimatest e e s t i raamatutest, mis meil paguluses ilmunud.

Lihtne sõnastus. Inimlikud, iiklikud elamused. Eesti looduse kirjeldused. Kuid peamiselt armastus oma lihtsate eesti vanavanemate vastu, lihtsa eesti kodu vastu, lapsepõlve mälestused. Ma olen kuulnud palju kiidusõnu oma rootsi sõpradelt selle raamatu kohta ja ma olen palju kordi pidanud jutustama oma mälestusi kodumaast. Huvi, mida ma varem pole märganud.

Me peame meeles pidama, et just meie vaimsed väärisvarad tasandavad meile kord teed tuleviku Euroopa vabade rahvaste peresse. On teada, et kodumaal tõlgitakse palju eesti klassikalist kirjandust võõrkeeltesse. Ka see on positiivne nähtus, kuid kahjuks on need tõlked eelkõige nn. vennasvabariikide rahvastele, kuigi ka nende hulgas on vanu kultuurrahvaid.

Pagulaseestlaste ülesanne on tutvustada meie vaimuvara läänemaailmale, kus elame praegu ise ja kuhu kuulub õieti ka meie kodumaa. Küllap tuleb kord aeg, kus ka eestlastel on sõna öelda oma tuleviku kohta, siis kui ka väikerahvad saavad tagasi oma vabaduse ja eluõiguse. Kujutan ette Euroopa Ühendriike ja nende seas täieõiguslikuna Eestit.

Küsiksin lõpuks, kelle ülesanne see õieti oleks, algatus oma kätte võtta? Stockholmis näiteks on Kultuuri Koondise kirjanduse-muusikalised "matineed" ja "soareed", kunstinäitused jne. väga tänuväärsed üritused. Aga see on ju vaid meie kultuur meie enda nähtuna. Me peame kord oma vaimse pale pöörama väljaspoole, et seda näeksid, kuuleksid ka võõrad. Näeksid, ülatuksid ja imestuksid!

Inimene, isegi terved rahvad kaovad, kuid nende kultuur on see, mis elab edasi, annab nime ja kaalu rahvale, kes seda kultuuri kord loonud ja kandnud.

– – –

Kultuuriauhinna žürii EEE tänavuse laureaadi Käbi Lareteiga. Vasakult Juhan Kokla, Jüri Raid, Käbi Laretei, Hans Kauri, Lensi Rõmmer ja alaline žürii sekretär Arvi Moor. (Foto Lepper).

Norras vaadeldakse N. Liidu naabrite masendavat saatust

OSLO (EPL) — Poliitiliste teaduste kandidaadi Jon Skard, kes hiljuti avaldas broshüüri Hva skjedde med Estland? (Mis Eestiga juhtus?), on nüüd avaldanud norra riigikaitse ajakirjas Norges Forsvar artikli "Mis on juhtunud N. Liidu naaberriikidega?", kus omistatakse tähelepanu ka balti riikide saatusele.

Artikkel on kuus leheküljе pikk ning varustatud kaheksa fotoga ja ja ühe kaardiga. Üks fotodest esitab Molotov-Ribbentrop-pakti allakirjutamist Moskvas 1939 ning neli sündmusi Eestis (Eesti delegatsioon Tartu rahuläbirääkimistel 1920, Eesti ja N. Vene sõjaväelastu kohtumine Eesti-Vene piiril 1939, küüditamisvagun suvel 1941 ning vene tank tänavanurgal Tallinnas).

Oma artiklis Skard kirjeldab üksikasjalikult dokumenteerides seda, kuidas N. Liit on aastate jooksul oma lepinguid kõigi oma naaberriikidega Euroopas murdnud — Norra siiski esialgu välja arvatud.

Ta tõendab lühidalt, aga tabavalt, kuidas Moskva rikkus oma lepinguid — alates Poolaga ja Soomega 1939 ning lõpetades Ungariga (1956) ja Tshehhoslovakkiaga (1968). Balti riikidele on artiklis pühendatud kokku kaks ja pool lehekülge. (ER).

– – –

Chicagos USA-s suri 21. veebruaril Laine Reinaru, n-na Bachman-Ojaste, sünd. 8. veebruaril 1923 Tallinnas.

Göteborgi laulupeol rohkesti rahvatantsu

On üteldud, et eesti rahvas laulis enda vabaks.

Et eestlased on laulurahvas — see on juba ammuselgunud tõde. Kuid laulule on ka alati kaasnenud tants. Seega oleks ju õigem ütelda, et eesti rahvas laulis ja tantsis enda vabaks. Võib-olla läheneb meile jälle vabadustund, sest ikka rohkem ja rohkem hakatakse huvi tundma nii eesti laulu kui rahvatantsu vastu.

Ja nii kaua, kui püsib huvi eesti keele, laulu ja rahvatantsu vastu, pole meie võõrsil kadunud.

VIII Eestlaste Üldlaulupidu Rootsis koondab 21. mail Göteborgi rahvatantsijaid üle Rootsi, kokku umbes 80 tantsijat. Suur enamus nendest on just noored.

Tulevad "Kassari" tantsijad, kelledel on kuulsust juba väljaspool Rootsi piire ja kus on olnud ka noorte juuretulek hulgaline.

Eskiistuna tantsijaist pole küll palju kuulda olnud, aga nad on tantsinud juba aastaid ja on hoolega tööd tehtud.

Norrköpingi-rühm on koondanud enda ümber noori ja vanu.

Göteborgis on rahvatantsurühm tegutsenud Tallinna lipkonna rajurite huviringina. Kuid kaasa on võetud ka teisi tantsuhuvilisi.

Kahel viimasel aastal on tantsitud koos Pärnu lipkonna noortega, kes tulevad Alingsåsist, Boråsist ja Fristadist. Kaks korda kuus söidetakse tantsuharjutustele, 160 km edasi-tagasi. See näitab suurt huvi rahvatantsu vastu. Laulupeol tantsivad kaasa ka rootsi rahvatantsijad Göteborgist: Näverlurens Folkdansslag.

Publik ja tantsijad, toredat kohtumist laulupeol!

EUGENIA OJASOO

Kohaliku elu

GÖTEBORG

Esinduse üldkogu koosolek

Esinduse Göteborgi üldkogu aasta-peakoosolek toimub pühapäeval, 27. märtsil kell 13 Eesti maja saalis päevakorraga:

Koosoleku rakendamine, Esinduse büroojuhataja Ahti Pae sõnavõtt aktuaalseist päevaprobleemidest, tegevuse ja majanduse aruanne, 1977 tegevuskava ja eelarve, valimised ja läbirääkimised. Koosolek algab täpselt kell 13.

NORRKÖPING

Bussiga Göteborgi

Seoses laulupeoga Göteborgis 19—22 mail, korraldab kohalik segakoor bussisõidu Göteborgi. Buss väljub Norrköpingist reedel, 20. mail kl. 13 ja sõidab välja Göteborgist pühapäeval, 22. mail kl. 16.

Neid, kes soovivad bussiga kaasa sõita, palutakse end registreerida hiljemalt 12. apr. Sõiduhind edasi-tagasi 35:-.

Kui leidub vajalik arv inimesi, kes ei soovi õõbida Göteborgis, siis korraldatakse veel üks buss, mis väljub Norrköpingist laupäeval, 21. mail kl. 6.00 ja mis tuleb Göteborgist pärast rahvapidu Rondos pühapäeval umbes kl. 2.00.

Kaasasõitjaid selle bussiga palutakse registreeruda hiljemalt 25. märtsil.

Registreerida Allas, tel. 13 01 34 ja Avatare, tel. 16 44 81.

STOCKHOLM

Karu peakoosolek

Karu lipkonna peakoosolek toimub kolmapäeval, 30. märtsil kl. 18 Eesti Maja noorteruumides. Päevakorras valimised, aruannete kinnitamised, 1977 eelarve ja tegevuskava.

UPPSALA

Pensionäride kokkutulek

Uppsala Eesti Pensionäride Ühingu järgmine kokkutulek Eesti Kodus on teisipäeval, 29. märtsil kl. 15. Kavas Jaa Lepiku ettekanne "Eduard Vilde".

– – –

ÕIENDUS

EPL 16. märtsi numbril toodud teates Tiefi-valitsuse liikme Juhan Kaarlimäe surmast on vigane kadunu perekonnanimi enne eestlasmist. Sõnumis seisab Karlson, peab aga olema KARLBERG.

● Ameerikast

President Carter tühistas end. presidendi Fordi otsuse, müüa Iisraelile USA kõige moodsamaid mürske, nn. tulepomme, mille plahvatus tapab iga elava olevuse ümbruskonnas. President Ford tegi otsuse mürskude müümiseks otse enne valimisi.

Televisioonijaam NBC sõlmis end. välisministri Henry Kissingeriga lepingu, mille põhjal Kissinger hakkab esinema kommentaatorina tähtsamate uudiste puhul televisioonisaadetes. Samal ajal pakub temale professorikohta Columbia ülikool.

Baptistikoguduse õpetaja Brule Edwards vallandati koguduse poolt Plainsis, Georgia osariigis, kuna ta pooldas neegrite võtmist koguduse liikmeks. President Carter oli kogu aeg selle koguduse liige, kuid astus hiljuti kogudusest välja ja liitus ühe Washingtonis asuva baptistikogudusega.

Psühhiaatria kommunistliku terrori teostamisvahendiks

Õigusliku ühiskonna muljet jätta tahtev riik, kes peab sisemise sõbralisuse säilitamiseks vägivalda kasutama, peab omama seadusliku fassaadi, mis formiliselt garanteerib kodanikeõigusi. Aga seaduse kõrval peab leiduma võimalusi ebamugavate kriitikute valgistamiseks. N. Liit kasutab süstemaatiliselt võimalust, tunnistada opositsioonilised kodanikud vaimuhaigeteks. Juridiline protsess on siis lihtne — kaebaealune kaotab tegelikult kõik õigused. Ebamugav kodanik isoleeritakse määramata ajaks ühiskonnast.

Esimest korda märgati läänemaalimas venelaste uut taktikat ebamugavate kodanike suhtes 1960 seoses Valeri Tarsise looga, kes pandi vaimuhaiglasse, kuna ta oli välismaal avaldanud ühiskonnakriitilise teose. Reaktsioon läänes oli äge. Tarsis vabastati järgmisel aastal ja pääses 1966 N. Liidust välja.

Vladimir Bukovski saatis 1971 andmeid psühhiatria kuritarvitamise kohta läände. Need põhjenesid ta enda kogemustel ja kontrollitud allikatel. USA-s asutati olukorra uurimiseks kongressikomitee, kes avaldas 1972 uurimistulemused raamatuna.

1975 avaldas samasuguse raamatu Amnesty International. Samal aastal ilmus raamat Kopenhaagenis toimunud Gulagilekuulamiste kohta, kus kaks peatükki oli pühendatud nõukogudeliikule psühhiaatriale.

Kui tegemist on psühhiaatrilise uurimisega, muutub kohtuprotsess N. Liidus lihtsaks. Kohtujudamine ei pruugi olla avalik. Süüalune s.t. patsient ei pruugi olla kohtus ennast kaitsmas, talle ei tarvitse kohtuprotsessist teatadagi. Advokaatidel pole võimalust kohata kaebealust (patsienti).

See muudab kaebealuse õiguskaitse minimaalseks või peagu olematuks.

KGB, kel on esindajad kõigis asutustes, võib organiseerida psühhiaatriisi läbivaatusi politiitilistel motiividel. Kutsutakse sel juhul tihti kohale eriväljaõppega psühhiaatrid. Need valib tavaliselt välja Moskva Serbskiinstituudi juhataja. Nood psühhiaatrid on riigiteenistujad.

Üldiselt on psühhiaatrid palju kannatanud nõukogude korra all. 1949—51 teostati nende hulgas kampaania "kosmopolitismi" vastu, 1951—52 kampaania "antipavlovlike vaadete" vastu, 1952—53 (Stalini surmani) kampaania "sabotööride" vastu.

Paljud ausad psühhiaatrid kaotasid oma kohad või hävinesid isiklikult. Nende asemele tulid koostöötahtelised ja "õigeusklikud". Mõned psühhiaatrid on protesteerinud teaduse kuritarvitamise vastu, aga nende käsi on kõinud väga halvasti.

Diagnoosid, mis asetatakse, on väga ümbmäärased. Üks parimini kasutatavaid diagnoose on "hüpohondriline deliiriumi. olukord, mis annab patsiendile agressiivse hoiaku teiste isikute või organisatsioonide suhtes." Seda diagnoosi on võimalik igati kohandada. Kõik, kes on kriitilised organisatsioonide või asutuste vastu, võivad olla vaimuhaiged.

Diagnoosil on veel lisand: "See haiglane olukord võib muutuda normaalseks väliseks käitumiseks, esineb katseid simuleerida terveolekut. . ."

Kaks lühikest diagnoosi leiavad sagedat kasutamist: "salajane skisofreenia" ja "isiksuse patoloogiline areng". Leidub teisi. Uurija, kes on huvitatud nii oma teadusealast kui ühiskondlikest probleemidest, omab "lõhestatud isiksuse".

Katsed, reformeerida nõukogude asutusi, nimetatakse "reformistlikeks halutsinatsioonideks."

Kui keegi keeldub oma väiteid tagasi võtmast, on see "kriitilise suhtumise puudumine". Igale poole sobib diagnoos: "näitab muudatusi emotsionaalses sfääris".

Üks nõukogude silmapaistvamaid psühhiaatreid on lääne ajakirjanduselle saadetud kirjas, milles ta kaitseb taolisi diagnoose, öelnud muuseas: "Taoliste isikute näiline normaalsus, kui nad teostavad ühiskonnavaenulikke aktsioone, kasutatakse nõukogudevastases propagandas ära valelike väidete näol, et need isikut polevat vaimuhaiged."

Leningradi psühhiaatriline erihaigla.

N. Liidus leidub kuus suurt psühhiaatrilist erihaiglat, mis on ette nähtud patsientidele, kes "on ohtlikud ühiskonnale" ja kuhu kõik rezhiimi poliitilised vastased saadetakse.

Nad on seal ära lõigatud ühiskonnast. Vaimne tegevus loetakse neile tihti kahjulikuks. Nad ei tohi kirjades rääkida sealsetest ravimeetoditest.

Nood haiglad, mis otseselt alluvad KGB-le, meenutavad väliselt väga vangiaid — kõrged müürid, okastraat, koertega valvurid. Patsiendid on tihti üksikkongides, kus lambid kogu aeg põlevad. Põetajateks on endised kriminaalvangid, kes rahuldavad patsientide kallal oma sadistlikke kalduvusi. Arstid ei kohtu hialgi patsientide sugulastega.

Ravimine seisab peamiselt suurtes doosides antud ravimites, mida läänemaailmas ammugi peetakse kahjulikeks (fentiazin jt). Teostatakse patsiendi pakkimist märgadesse linarihadesse, mis kuivades suruvad kogu keha kokku ja takistavad hingamist.

Süstitakse väävlipreparaate lihastesse, mis tekitavad ohoka ja talumatuid valusid iga vähemagi liigutuse puhul. Mõned ravimid kutsuvad esile suu kuivamise, vereröhu languse ja depressioone.

Kui patsient kaebab kohtlemise üle, tõstetakse talle süstitavat ravimihulka. Psühhiaatrid teavad väga hästi, mis nad teevad. Nad ütlevad vahel patsientidele: "Me ei ravi su haigust, vaid su poliitilisi vaateid."

Patsient, kes tahab välja pääseda taolisest haiglast, peab andma allkirja paberile, milles ta tunnistab, et on olnud haige ja võtma tagasi oma nn. valed vaated. Lõplik otsus vabastamase kohta ei tehta haiglas, vaid kohtus — mis võib kergesti nn. raviaega pikendada.

N. Liit eitab ametlikult, et psühhiaatriat kuritarvitatakse poliitilistel põhjustel. Arstid ähvardavad boikoteerida rahvusvahelisi arstide kongresse, kui see küsimus üles võetakse. Läänemaailmas teostatud kampaaniad niisuguste meetodite vastu avaldavad siiski teatud mõju N.Liidu võimudele.

Selleparast ei tohi läänemaailm vaikida. Vaikus on üks N. Liidu võimumeeste tugevamaid liitlasi.

Konservatooriumi 'vanadel koridoridel'

Koorijuht ja heliloija Gustav Ernesaks jutustas läinud aastal nädalalõpes "Sirp ja Vasar" mitu seeriat lugusid endistest ja praegustest muusikainimestes ning vanadest aegadest. Kodumaa eestlaste keskel väga populaarne ja hinnatud heliloija on ka hea sulemees. Ta ei tee oma kirjutustes "ilukirjandust", vaid jutustab elavalt ja huvitavalt otse asjast enesest. Kultuuriloolisel pakuvad need ka meile huvi.

Ühes seeriakirjutises puudutab ta Tallinna konservatooriumi ja selle orbiidis liikunud muusikaimesi. Näiteks muhe lugu orelikunstnikust ja heliloojast Edgar Arrost:

"Tuli mulle Müürivahe tänavas tuntud restorani ees vastu õige parajas joobes meES kelle kohta Kangilaski oleks öelnud: ise veel pealegi purjus.

"Noh, tere!"

"Tere-tere!"

"Kas sa mind ei tunne?"

"E-e-ei tunne. Aga kas sa mind tunned?"

"Ah, mis sa ajad! Kes sind siis ei tunne — sa oled ju Edgar Kapp."

Paar sõna Eugen Kapist

Heliooja Eugen Kapi kohta kirjutab G Ernesaks:

"Eugenil oli õppimisperiood peas uhke must juukselakk, nii et mõned naiivsemad tüdrukud pidasid teda koguni Pushkiniks. Eugen pühendas kaunimatele kaasõpplatele juba noil näevil prelüüde. Mul polnud sel alal oma algeliste koraaliharmonisatsioonidega midagi peale hakata. Igatahes Eugen oli kõigiti juba popfignur.

Ega tal vana Kapi juures kerge olnud. Kui teiste õpetajatega läks töö ladusasti, siis paar korda õnnistas teda kahtedega tema oma isa Artur Kapp."

Lepnurm tegi Venemaal klaveri

Orelikunstnik Hugo Lepnurmest jutustab Ernesaks:

"Orelikassis hakkas silma kõlkide laiskade õpilaste hirm Hugo Oberg, tulevane Hugo Lepnurm. Kuusalust Pärit, blond poiss, hästi armsalt kohmakas, ise pikk kui osi, aga ikka veel lühikeste pükstega. Kui ta üle kontserdisaali lava astus, läks tal selleks vaja vaid paar p i k e - m a t sammu. Ta oli õpetajate, õpilaste, kuulajate lemmik.

Sõjapäevil Jaroslavis mängis H. Lepnurm orkestris timpaneid ja tegi algust heliloominguga. Arvan, et paljud on kuulnud tema hiljem kirjutatud vägevat orelisaatega kantaati "Ermakeel". Enne Jaroslavlit asusime Kaama ääres. Juhatasin meeskoori. Kaasa laulis ka Lepnurm. Kuidas ta ühest kastist ja traadipuntrast toreda klaveri meisterdas, jäigi meile kõlgile mõistatuseks. — Ka tema pole poolesaja aastaga noormatele osutus see pisut pikaks — neid tuli lõpuks autoga koju viia.

Helmi Betlemi hääleulatus pani Ernesaksa kirjutama laia ulatusega laulu "Hulkurit".

pörmugi vananenud, kannab nüüd vaid pikki pükse."

Ernesaks kirjutab samas veel organist ja heliloojast Johannes Hlobist, kes konservatooriumi päevil kirjutas oratooriumi "Suitsev Siinai". "Kahjuks läks see lootustandev, huvitav anne sõjakeerises kaotsi."

Ernesaksa pühendused Helmi Betlemale

Praegu Kanadas eluneva Helmi Betlema kohta:

"Rohkesti oli mul kokkupuuteid lauljatega. Olin ise selles eas, kus romantika pressis rinnust välja soololaulude näol. Tegin isegi seda pattu, et püüdsin mõnele neist oma teksti juurde sobitada. Olen oma teoséid väga harva kellelegi pühendanud, kuid Helmi Betlema hääl pani nind kirjutama laia ulatusega laulu "Hulkur". Peamine, et seal oleks mõni madal la-bemoll, mis laulja väga meeldivalt kõlas.

Kuulen praegu oma ettekujutuse enda kohta nokkivat vahelehüüdu. Aga uskuge, muud ajendit selle pala kirjutamiseks tõesti polnud, sest äsja oli üks tüüdruk mind maha jätnud, ja teadagi, "sügavad on armu haavad": hulk aega ei vaadanud ma nende saatanate (kui see sõna peaks olema trükitav, siis autor palub igaks juhuks seda häälda-da väga õrnalt ja häält väristades) poolegi ja uputasin end tõösse. Tõlesti proovitud arstirohi, võin seda ka praegustele noortele soovitada. Aga kui kuulsin, kuidas laulsid Jenny Siimon, Elsa Maasik, Tooni Kroon, hakkasin jälle kirjutama soololaule."

Edasistes seeriates on juttu veel Hubert Aumerest, Peeter-Paul Lüdigist, Olav Rootsist ja paljudest teistest konservatooriumi õpilastest. (AJARATAS/VES)

— — —

Pärnus on surnud 16. veebruaril Salme Kanep, n-na Pool.

Ka Leninil oli pingelõdvendus: "Nad töötavad enesetapu heaks"

Uue presidendi ametisse astumine USA-s ja president Carteri pidevad sõnavõtud põhilist inimõiguste kehtestamiseks raudeesriidetagustes riikides on tekitanud läänemaailmas teatud ärkamise senisest pingelõdvendusest, mis domineeris ameerikliaste ja nende liitlaste poliitilist mõttemaailma viimaste aastate kestel. See ärkamine on mõjunud eriti häirivalt Moskvas, kus pannakse kõik rattad käima ja veed voolama, et organiseérida presidendi sõnavõttudele vastuprapagandat ning alustada läänemaailma uimutamiseks uut unelaulu.

Selliste unelaulude rubriiki kuulub ka N. Liidu Ottawas saadiku Aleksander Jakovlevi äsjane sõnavõtt Vancouveris, kus saadik süüdistas USA-d N. Liidu siseprobleemidesse sekkumises ning suunas oma kriitika eriti president Carterile, kes oma kommentaarides on esile tõstnud N. Liidu palavikulise relvastamise, mis põhjustab kahe suurriigi vahelise relvastamise võidujooksu.

Jakovlev "unustas" oma sõnavõtus N. Liidu relvastamise ning pidas vajalikuks teha ettehelteid president Carterile, et see julgeb rääkida relvastamise võidujooksust ja USA relvastamise vajadusest, kuna see viib saadiku arvates uuesti vastu külmale sõjale.

Jakovlev soovitas lääneriikidele rahu säilitamise huvides relvastamisest loobuda, milline seisukoht on täielikult vastuolus vanade roomlaste filosoofiga, mis soovitab rahu hoidmise huvides relvastuda.

Kui saadik Jakovlev soovitab läänemaailmale relvastamisest rahu huvides loobuda, siis tekib paratamatult küsimus, miks ohverdavad venelased 12 kuni 13 protsenti oma rahvuslikust üldsissetulekust relvastamistele ja sõjalistele ettevalmistustele?

Võrdluseks võiks tähendada, et ameeriklased kulutavad selleks otstarbeks ainult 6 protsenti ja Nato teised riigid 5 protsenti oma rahvuslikust sissetulekust. Ning selle poliitika tulemuseks on olukord, kus N. Liidul on Euroopa rinnetel kaks korda nii palju mehi kui ameeriklastel ning venelaste konventsionaalne relvastus on mitu korda tugevam kui ameeriklaste ja nende liitlaste relvastus.

See suur muudatus jõudude tasakaalus on toimunud kõik Nixon-Kissinger-Fordi poolt viljeletud pingelõdvenduse poliitika ajal, mil kommunistlikud riigid on suurendanud oma diviiside arvu Euroopas seniselt 141-lt diviisilt 168 diviisile. Varsavi pakti riikide tankide arv Euroopas on kasvanud 40 protsendi võrra ning nende kahurite arv on kahekordistunud.

Selle palavikulise relvastamise ajal on USA ja liitlased jaganud lahkel käel krediite N. Liidule ja Ida-Euroopa riikidele, mis töusevad nüüd kogusummas 44 miljardi dollarile. Sealjuures on nende laenude intress kommunistidele sageli madalam kui lääneriikide pankade laenuintress läänemaailma ärimeestele.

Selle rusuva olukorra taustal on võibolla põhjust meenutada Lenini kirja 1921 oma välisasjade rahvakomissarile Georgi Tshitserinile, milles Venemaa revolutsiooni isa mainis, et lääneriigid annavad meile lahkelt krediite teiste maade kommunistlike parteide toetamiseks.

"Nad varustavad meid materjalidega ja tehnoloogiaga, mis meil puuduvad ja ehitavad üles meie sõjatööstuse mida meie vajaime tulevikus võidukateks rünnakuteks oma varustajate vastu. Teiste sõnadega, nad töötavad energiliselt selleks, et valmistada ette iseendi mõrvamist", kinnitas Lenin, kelle sõnades leidub otse prohvetlikke ennustusi.

Lenini kiri näitab, et pingelõdvenduse poliitika pole mingi uudisasi ning Kissingeri ja Nixoni leiutis. Seda poliitikat harrastati juba Lenini ja Staliini päevil ning see on kandunud nüüd üle praegusesse ajastusse.

Vahepealsed perioodid, kus läänemaailmas oli John Foster Dulles'i kalibris ettenägelikke riigimehi, on tuntud külma sõja nimetuse all ning läänemaailma liberaalid on nende aastate kohta teinud oma hukkamõistva otsuse. Detente raamides Venemaale voolavate miljardite dollaritega ja tohutu abiga on hoitud kommunismi kuni seni ajani jalul ja võimaldatud Kremlile suurejoonelist relvastamist.

Jakovlevil ja teistel temataolistel on tõesti põhjust närveerida kui läänemaailmas leidub riigimehi ja poliitikuid, kes selle endale poõmisnõõri punumise poliitika peale hakkavad kriitiliselt vaatama. (KA/VE).

— — —

Krasnojarskis Siberis on surnud Arvo Lainvee, nagu selgub läände jõudnud kirjast.

Stockholmis suri 2. märtsil Monica Aunapuu, n-na Bergman, sünd. 26. juunil 1943.

• Huumor

Hull hüppab kolme meetri kõrguselt tühja basseini. Ajab ennast vaevaga jalule, hõõrub pead ja pomisebb:

"Õnne peab inimesel olema. Kui basseinis oleks vesi olnud, oleksin võinud uppuda."

"Igavene häda on nende naistega," kirub härra Nottpekk. "Kui juhtud unustama ta sünnipäeva, on ta pahane. Aga kui tuletad talle meelde tema õiget vanust, on jällegi tüli majas."

Talilaagrist Hästhagenis

Pärnu ja Tallinna lipkonnad (Borås ja Göteborg) korraldasid 26. veebruari ja 5. märtsi vahel oma talilaagri väljaspool Borási asuvas Hästhagenis 40 osavõtjaga.

Lumes oli noortel tore ja vaheldusrikas elu. Korraldati kümnekilomeetriline suusahaik. Suusad ja kelgud laenas intress kommunistidele sageli madalam kui lääneriikide pankade laenuintress läänemaailma ärimeestele.

Selle rusuva olukorra taustal on võibolla põhjust meenutada Lenini kirja 1921 oma välisasjade rahvakomissarile Georgi Tshitserinile, milles Venemaa revolutsiooni isa mainis, et lääneriigid annavad meile lahkelt krediite teiste maade kommunistlike parteide toetamiseks.

"Nad varustavad meid materjalidega ja tehnoloogiaga, mis meil puuduvad ja ehitavad üles meie sõjatööstuse mida meie vajaime tulevikus võidukateks rünnakuteks oma varustajate vastu. Teiste sõnadega, nad töötavad energiliselt selleks, et valmistada ette iseendi mõrvamist", kinnitas Lenin, kelle sõnades leidub otse prohvetlikke ennustusi.

Lenini kiri näitab, et pingelõdvenduse poliitika pole mingi uudisasi ning Kissingeri ja Nixoni leiutis. Seda poliitikat harrastati juba Lenini ja Staliini päevil ning see on kandunud nüüd üle praegusesse ajastusse.

Vahepealsed perioodid, kus läänemaailmas oli John Foster Dulles'i kalibris ettenägelikke riigimehi, on tuntud külma sõja nimetuse all ning läänemaailma liberaalid on nende aastate kohta teinud oma hukkamõistva otsuse. Detente raamides Venemaale voolavate miljardite dollaritega ja tohutu abiga on hoitud kommunismi kuni seni ajani jalul ja võimaldatud Kremlile suurejoonelist relvastamist.

Jakovlevil ja teistel temataolistel on tõesti põhjust närveerida kui läänemaailmas leidub riigimehi ja poliitikuid, kes selle endale poõmisnõõri punumise poliitika peale hakkavad kriitiliselt vaatama. (KA/VE).

— — —

Krasnojarskis Siberis on surnud Arvo Lainvee, nagu selgub läände jõudnud kirjast.

Stockholmis suri 2. märtsil Monica Aunapuu, n-na Bergman, sünd. 26. juunil 1943.

Õppige usuteadust!

Noorte Aastal pöördub Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kiriku konsistoorium eesti noorte poole, et neis äratada kutsumust ja süvendada teadvust eesti kiriku vajadustest elulise tähtsusega ülesannete täitmiseks. Vajadus järgmise põlvkonna õpetajate järele on tungiv. Kogudused vajavad andunud karjaseid ja kirik vajab elavaid kogudusi, kes võimaldavad lisaks kiriklikele ülesannetele täita kohustusi eesti rahva eluõiguse huvides rahvusvahelisel pinnal, milleks võimalused on avatud.

Usuteaduslike õpingute sooritamiseks võib saada stipendium. Pöördutagu kohaliku õpetaja kaudu või otseselt EELK konsistooriumi poole aadressil Box 450 74, S-104 30 Stockholm 45.

EELK KONSISTOORIUM

Kirikutel Eestis raskem elu kui läänes arvatakse

TORONTO (ME) — Kirikuelu olukord Eestis on märksa halvem kui läänes üldiselt arvatakse, rõhutas New Yorgi Pauluse kogeduse esimees Kangro oma ettekandes Toronto Pauluse koguduse kokkutulekul.

Kangro on aastate jooksul süstemaatiliselt kogunud andmeid kodumaa kirikuelu, kirikute ja kirikuinimeste saatuse kohta.

Kõneleja märkis, et vastupidiselt N. Liidu kirikute ja ametimeeste väitsimaal tehtud avaldustele "normaalsest kirikuelust" raudteesriide taga, on kirikute olukord raske.

Kirik elab Eestis väga piiratud ja saamal ajal partei ja valitsuse järelevalve asutuste poolt kontrollitud elu, kus sadade kaupa stenografeeritakse isegi õpetajate jutlused samal ajal sundides neid kõnelema parteipärast juttu ja seda, mis ei käi pühakirjaga hoopiski kokku. On iseloomustavaks nähteks, et Kirikute Maailmaliitu kuuluvat Nõukogude Liidu kirikut esindab seal KGB kindral.

Valitsevais olukordades kirikuelu edasikestmine Eestis on lausa kangelaslikuks saavutuseks, kus paberliku vabaduse piirides püütakse usuelu vajaduste rahuldamiseks teha, mis võimalik.

Juba selle vähese puhul, mis võimalik, nimetavad kommunistlikud järelevalveasutused kirikut ülesehitavat tööd takistavaks teguriks ja parvuslikuks pesaks pidades rahvusliikku elu nagu mingiks riiklikuks süüteoks.

Kuigi eeskirjade järgi ei ole kogudusil liikmeid ja siis ka mitte liikmemaksu, tuleb raha vajalisiks kuludeks kokku annetuste näol. Kirikute varad ja isegi sisustused kirikuis kuuluvad riigile ja ka koguduste raha on riigipankades nende valduses.

Kirikute ja koguduste tagaklusamine ja nende tegevuse raskeks tegemine avaldub väga mitmel viisil, mis viib õpetajate ja koguduste kannatuse väga raskele katsumisele.

Praegu Eestis luteriusu kogudusisse kuuluvate üldarvu võib arvestada umbes veerand miljonile. Eesti Vabariigi ajal kuulus EELK liikmeskonda üle 850 000 liikme.

Õpetajate järelkasv on kasin ning praegu võtavad kaugõppe korras organiseeritud õpetaja kutseks ettevalmistavaist kursusist osa 26 õpilast, kes kord kuus kogunevad eksameile. Sisuliselt on instituudi nimetust kandev õppeaustis pigemini eksamikomisjon kui midagi muud.

Õpetajate kohale määramine toimub Konsistooriumi poolt, mille puhul kogudused võivad avaldada mittesiduvat soovi kandidaadi kohta. Loa määramiseks annab nn. Usuasjade volinik.

Kiriklikke talitusi tohib pidada vaid kiriku ruumides. Samal ajal üritatakse kiriklike talituste traditsioone asendada nn. ilmalike tavanditega, mis peavad asendama kiriklikel ristimisil, leeriskälimisel, abiellumisel ja matustel senikehtinud korra ja kombed.

Muu hulgas näeb kehtestatud kord hauaplatside kohta ette, et haua eest mittehoolitsemisel 15 aasta kestel tehakse see maatasa.

Viimaste andmete järgi on Eestis praegu 145 luteri kogudust 93 õpetajaga. Mitmed õpetajad teenivad enam kui üht kogudust.

Pagulus on ainuke paik, kus eesti luterik usuelu võib areneda vabaduses ja paguluse 61 kogudust on need, kes eestlasi liidavad ja eestlust säilitavad. Kodumaal võitleb eesti kirik rasket võitlust oma olemasolu eest, kus riik ja partei oma asutiste kaudu kirikuvastast tegevust soodustavad, lõpetas koneleja.

Kõpu-kapitali toetus noorte haridustööle

Johan Köpp'u nimelise eesti kapitali valitsus oma koosolekul teisipäeval 22. veebruaril s.a. võttis vastu 1976 tegevuse aruande. Aruande järgi oli kapitail möödunud aastal tulusid 6.372:30, millest oli korjanduse ja annetuste teel laekunud 5.885:85. Kulusid oli 5.551:80, millest toetustena jagati välja 3.750:—. Ülejäägi oli 820:50. Kapitali kulude ja tulude aruanne oli tasakaalus 6.372:30 ja tegevuskapitali seis 31.12.1976 oli 10.661:53.

Käesoleval aastal jagati toetusi Stokholmi Eesti Algkooli kuuele õpilasele ja Göteborgi Eesti Algkooli kahele õpilasele, keda nimetatud koulde juhatajad on kapitali valitsusele toetuse saamiseks esitanud. Peale selle said toetusi Stockholmi Eesti Noortekoolu, Stokholmi Eesti Lasteaed, Suvekodude Kuratoorium, Sihtasutis Tulevik ja Eesti Teaduslik Instituut. Kokku on tänavuaastane toetuste summa 5.950:—.

Johan Köpp'u nime kandva kapitali sihiks on eesti noorte toetamine nende hariduskultuurilistes püüdlustes. Selle tegevuse kaudu tahame rõhutada eesti suurmehe, pliskop Johan Köpp'u, õilsaid tähiseid eesti noorte ilmavaate kujundamisel.

Kapitali valitsusse kuuluvad praegu, esimees prof. Künnapas, abiesimees õpetaja Kõdar, kirjatoimetaja dr Maria Kleitsman, laekur dir. Moorma, ametita liikmed: õpetaja Loogna, kirjanik Ristikivi, õpetaja Köpp ja preester Suursõõt.

Oma tegevuse jatkamiseks ja sissetulekute hankimiseks on kapital ka sellel aastal sunnitud teostama korjandust kaasmaalaste hulgas. Kõik kaasmaalased, kes tahavad kaasa aidata piiskop Köpp'u mälestuse elavana hoidmisele, võivad liituda annetajatega, saates oma panuse Johan Köpp'u nimelise Eesti Kapitali postizhiirosse nr 35 83 58 — 0.

Ühtlasi avaldame südamlikku tänu kõigile heldekäelistele kaasmaalastele, kes seni on toetanud mele tegevust.

Johan Köpp'u nimelise Eesti Kapitali valitsuse nimel.

T. KÜNNAPAS
esimees

Mississippis USA-s suri 15. veebruaril Ella-Rosine Rannik, n-na Haus, sünd. 31. juulil 1886 Viisandis.

Inglismaal Boltonis suri 5. veebruaril Aleksander Anderson, sünd. 13. veebruaril 1917 Tarvastus.

Prof. Kant 75-aastane

Edgar Kanti hiljutise juubeli puhul on põhjust heita pilku tema tööle ja pürgimustele, mis on sügavait põimitud Tartu Ülikooli ning eesti teaduse lõimetisse.

30-aastaselt doktor, 32-aastaselt dotsent, 34-aastaselt professor ja prodekaan. Paar aastat hiljem valiti ta ülikooli prorektoriks, Eesti Teaduste Akadeemia liikmeks ning humanitaarteaduste sektsiooni juhatajaks.

See kiire ametalane teekäik oli ankrustatud intensiivses teaduslikus uurimistöös. Tol ajal oli geograafide hulgas elavaks vaidlusaineks geograafia eriala, selle uurimisobjekt. Geograafiat tunti entsüklopeedilise ilmega ainealana, mis sisaldas natuke geoloogiat, topograafiat, mullateadust, vähe ilmastikuteadust, hüdrioloogiat, zoioloogiat, botaanikat, antropoloogiat, kaubandus- ning tööstusgeograafiat jne. Sellisena esines ta õpikuis, gümnaasiumi ja ülikoolide õppekavades. Aga mis oli geograafia pärisala?

Need küsimused olid, nagu üteldud, kibeklirelt arutluse all, kui soome geograaf J.G. Granö kutsuti vastavatud Tartu Ülikooli geograafia professuurile. Edgar Kant oli tema agaraimaid õpilasi ja tegutses nii Eesti maakondade kirjeldamisega koguteoses "Eesti", mis Granö juhendamisel hoogsalt starditi, kui ka linnade funktsionaalse struktuuri uurimisega.

Nende oloid uudsed sihiasetused ning küsimused, mis esitati ja milledele püüti leida vastust. Edgar Kanti magistritöö valmis. See olnud nii mahukas, et tulnud voorimehevankril dekanaati viia, nagu rääkisid teadjad keeled. Linnauurimise meistriteos, monograafiline "Tartu", paistis silma oma metoodilise uudsuse ning põhjalikkusega. Tööd hinnati rahvusvahelise tunnustusega. Linnauurimist täiendas Kant peagi Norra, Ungari, Põhja-Aafrika ja Prantsuse linnadele.

Funktsionaalsed seosed ja nende selgitamine suunasid geograafia ainevalla uuele definecrimisele. Kui Granö püüdis leida geograafia ainevalda maastikulises uurimises, kujutledes geograafilist lähismaastikku, inimese aistiümbrust geograafilise uurimise alluksusena, siis formuleeris Kant geograafia põhialnena inimese suhet ümbrusega, millest hargnes seoseid sotsiograafiasse ja antropoloogiasse.

Mõlemad — nii Granö kui Kanti — formuleeringud lähtusid seega inimese ümbrusest ning inimese suhtest oma ümbrusega. Granöl piirdus see suurtes joontes loodusliku ümbrusega, kuna Kant siirdus tehisümbruse ning linnaliste struktuuride ja nende funktsionaalsete seoste selgitamisele. Sünteesi andis Kant oma suures teoses "Eesti ja ta eluruum", mis tõi talle Raamatuaasta (1935) auhinna.

Rootsis on Kant lähemalt selgitanud linnalise asula ning selle tagamaa vahelisi seoseid, olles selle ala rahvusvahelise uurimise eeslinil. Ta kutsuti Lundi Ülikooli majandusgeograafia professoriks. Samal ajal algas ta suurema geograafilise sõnaraamatu koostamisega, mis pidi ilmuma kümnes eri keeles, nende hulgas eesti keel.

See väga suur töö nõuab erakordset tööpanust, teadmisi kui ka bibliograafilisi oskusi ja keelte tundmist. Seesugune ülesanne nõuaks paljude eriteadlaste koostööd ja jõudlust. Kant on teinud seda üksi.

Kui käesoleva artikli algul mainisin, et Kanti tegevus on sügavalt põimitud Tartu Ülikooliga, siis on see seda ka administratiivselt. Eesti Vabariigi aegse prorektorina tuli tal saksa okupatsiooni ajal ajutise rektorina juhtida ülikooli restaureerimist ja uuesti tööse rakendamist, ja siis jälle punase laine lähenedes juhtida evakueerimist maale, sõjategevusest vähemhustatud kohtadesse.

Samal ajal suutis ta ära hoida ülikooli evakueerimise Saksamaale, kus raamatukogud, laboratooriumide sisustused ja muud väärtused oleksid sattunud väga suurde hukkumisohtu. Välismaale evakueerimise vastutöötamine oli kooskõlas seisukohaga, mida väljendas Eesti Vabariigi seadusliik valitsusvõim presidendi kohuste täitja peaminister Jüri Uluotsa näol.

HANS KAURI

Eesti õpperaamatud parimad SÖ-konverents vähemustele

Skolöverstyrelsen (Koolide ülemvalitsus, lühi. SÖ) korraldas ühepäevase informatsioonikonverentsi vähemusorganisatsioonide ja -ajakirjanduse esindajaile. Esindatud olid lätlased, eestlased, soomlased, kreeklased, türklased, jugoslaavlased, poolakad ja tshilli põgenikud. Eesti poolel olid esindatud Eesti Päevaleht, Rahvuslik Kontakt, Välis Eesti ja Sõnumid.

Konverentsi peapunktid olid: ülevaade rootsi koolist ja reformidest, sisserändajate koolilõpetusest ja vastava emakeele õpetusest.

Edasi käsitati juhtnööre ülikooli- ja muude kõrgemate õppeasutuste õppevõimaluste kohta, õpetajate väljaõpe sisserändajate sektoris ning õppevahendid sisserändajaile. Siinjuures märkis koolikonsult Harry Hedman, et eestlikeelsed õpperaamatud Rootsis, millest mõned on imponeerivad oma neljavärvitrükis, on parimad, mida tema äsjasel Kungsholmeni kooliraamatute näitusel nägi.

Üldiselt paistis ühepäeva-konverentsi ettekandeist, et baltlased Rootsis oma hariduseluga on peaaegu probleemivabad. Koolivalitsusel on praegu käsil kaks tähtsat projekti õppevahendite alal, a) sisserändajatele põhikoolis ja b) sisserändajaile gümnaasiumis. Siinjuures tõsteti esile kesksete õppevahendite puudust, kusjuures tähtis on ka õppevahendite objektiivne vastava aine esitus.

Ettepanekule õpikute puudus katta tellimistega vastavate Kesk- ja Lõuna-Euroopa maadest, juhtis üks eestlasest esindaja koosolijate tähelepanu sellele, et paljude sisserändajate ja põgenike kodumaadel valitsev kommunistlik riigikord ja selle poolt toimetatud õppevahendid on kindlasti vastuvõtmatud laste õpetamisel rootsi koolides.

Konverentsi kestel rõhutati mitu korda lastevanemate suurt tähtsust emakeele õpetusel. Minoriteetide emakeel on Koolivalitsuse poolt asendatud võistega "hemspråk" ehk "kodukeel", mis on kujunenud ametlikuks mõisteks. Lastevanemate ülesandeks on suurendada laste sõnavara. Leiti, et on igati tõhusam lastega rääkida oma emakeelt kui vigast ja aktsendiga rootsi keelt. Viimasega pole noortel ümbruskonna mõjuavalduste tõttu kunagi erilisi raskusi.

Lasteaia-ealistele tuleb "kodukeele" õpetust anda juba lasteaiast peale. Käesolevast aastast on maksev ka uus lastehoolekande seadus, mis hõlmab sisserändajaid. Soovitav on tihedam kontakt vanematega nn. "avatud lasteaedades", kus vanematel võimaluste piirides oleks võimalik lapsi õpetada ja juhatada. Huddinges, Stockholmist lõuna pool, on juba katsetatud jugoslaavia laste ja nende vanemate koosvõibimistega 3 tundi nädalas. Niimoodi pääsevad sisserändajatest emad oma sageli väga rusuvast isoleeritud olukorrast.

Mis puutub vähemusrahvustest lastekasvatajate ja õpetajate värbamisse, siis on sageli vastuseks, et "vabrikus on teenistus parem". Hiljuti vajati Rootsis 90 lastaela-kasvatajat minoriteetidele, nendest 30 soomlast. Kvalifitseeritud kandidaatide hulgas oli viis jugoslaavlast ja viis kreeklast. Nõudeks oli vähemalt 9-aastane kooliharidus kodumaal ja praktika lastega.

Konverentsil rõhutati mitu korda emakeele tähtsust kodudes ja paluti minoriteetide ajakirjanduse esindajaid sellest tinglimata kirjutada. Küsiti, kas mele ajalehtedes ilmub ka muinasjutte lastele.

Huvitav on põhjalik suunamuutus Rootsi haridusopilitikas. Aastal 1962 seisis põhikooli õpekavades: "Tehke sisserändajate lastest head rootslased!" Nüüd on Riigipäeva üksmeelse otsusega möödunud aasta mais minoriteetide omakultuuri säilitamine tähtsal kohal. Kakskeelsusele pannakse suurt rõhku ja kodukeele õpetusel on koolides rohkem tunde. Siinjuures on kohaliikel omavalitsustel kohustuseks aastast aastasse kontrollida "kodukeele" õpetamise vajadust ja uute abinõude rakendamist.

Praegu õpetatakse Rootsi koolides üle kogu maa 49 erikeelt. Nõudeks on, et keelegrupis oleks vähemalt neli õpilast. Umbes 70 protsenti kodukeele-õpetajaist omavad vastavat kompetentsi. Nende väljaõpe Rootsis kestab kaks aastat ja annab 80 akadeemilist punkti. Üheks põhikeeleks peab olema inglise keel. Õppeaastal 1975/76 töötas Rootsis kokku 1588 kodukeele pedagoogi. Soome õpetajad võivad oma väljaõpet täiendada Soomes, kus koolisüsteem on rootsi omale sarnane.

Mis puutub õpilastesse, siis oli õppeaastal 1975/76 Rootsi põhikoolides 87 400 sisserändaja last, nendest 31 300 soomlast. Gümnaasiumis õppis samal ajal 9100 noort, kusjuures 2700 soomlast. Iga neljas sisserändajast õpilane räägib kodus rootsi keelt. Kolmas suur sisserändajate grupp on jugoslaavia pärituloga koolinoored. Nende olukord on eriti keeruline, kuna nn. "kodukeeli" on tervelt kaheksa!

Huvitav on asjaolu, et Koolivalitsuse kõik bürood ja umbes 800 ametnikku tegelevad ühel või teisel viisil sisserändajate probleemidega. Sihiks on "ühegiguslus, valikuvabadus kui suures ulatuses keegi soovib assimileeruda, koostöö rootsi ühiskonnaga ja suur tolerantsus ka rootslaste poolt," nagu rõhutas oma ettekandes bürootjuhataja Irma Persson, kes on ka rootsi-jugoslaavia komitee esimees ja minoriteetide küsimustes üllimalt kompetentne.

Lõpuks võib nentida asjaolu, et mitte ainult koolivalitsus vaid ka Rootsi Kirjanike Liit on hakanud tegelema sisserändajate kirjandusküsimustega. Nimelt on asutatud "Sveriges Författarförbunds arbetsgrupp för invandrarfrågor".

Hongkong ei lase sisse vene baptiste

HONGKON (VES) — Ülemaailmne baptistide kongress pidi toimuma 1978.a. Hongkongis. Nüüd teatati linnavalitsuse poolt, et nad ei anna sissesõidu lubasid N. Venest ja Vene mõjualustelt aladelt tulevatele delegaatidele.

Tavaliselt on Venest sellel kongressile delegatsioon saabunud ja selle koosseisus on olnud ka eesti baptistide esindajad. Baptistide maailmaliit otsib nüüd uut kongressi kohta.

Arvatakse, et see tuleb pidamisele kas Singapuris või Manilas, kuhu vene baptiste delegaadid pääsevad.

Torontos suri 18. veebruaril Taimi Kruusmaa, sünd. 18. veebr. Taimi Kruusmaa, sünd. 6. veebruaril 1947 Saksamaal.

Prestonis Kanadas suri 10. veebruaril Johannes Kruusvall, sünd. 19. septembril 1898 Harjumaal.

Isiklikku ja ühiskondlikku

Karin Saarsen: Üksilduse aastaajad. Viies kogu luuletusi. Eesti Kirjanike Kooperatiiv. Lund, 1977.

"Üksilduse aastaaegade" viit tsüklit omavahel võrreldes näib olevat otstarbekohane alustada luuletuskogu vaatlust viimase tsükliga, ühiskondlik-poliitilise "Sajandi sajatustega". Sellesse kuuluvad luuletused (mõned loodud juba 1945 ja 1950) on aine poolest aktuaalsed ja mõne motiivi puhul eesti luules uudsed. "Potsdami konverents" kõneleb kibestusest: "Kas nõnda toimub jagamine pärast taplust, / et väikerlik kui kala, keda tabab ahing?". Eesti sõdureid on langenud igast generatsioonist: vanaisa Võnnu all, poeg Neveli lähedal, pojapoeg Koreas ("Langenule Koreas"). Luuletuses "Mis siis?" küsitakse, mis juhtuks, kui eesti nooruk hõivaks lennuki ja nõuaks oma maale vabadust. Ei juhtuks midagi. Sündmus ei ärataks ühegi konverentsi huvi. Kui kümme tuhat eestlast seisaksid UNO-hoone ees sama nõudega, siis aetaks nad pisargaasiga laiali. Enn Nõu on optimistlikum. Ka tema romaanis hõivavad noored eestlased lennuki ja nõuavad oma maale vabadust. Nende nõuded täidetakse Rootsi valitsuse poolt. Nukra irooniaga meenutatakse, kuidas Ingmar Bergman kuulutab oma solvunud uhkust kogu maailmale, mõtlemata oma hõimlaste rahvuskaaslastele, kes pidid kodumaalt lahkuma hoopis traagilisemall põhjustel ("Ingmar Bergman maapaos")

Maakera ja inimsoo tuleviku pärast tundis Saarsen muret juba novellikogus "Vallutajad". Nüüd kujutab ta Maa elanike paratamatut siirdumist teistele planeetidele, sest nende senine asukoht on mürgitatud ning hävib ("Aniara anno 2000"), ja tuntud surmatantsu algatavat uut viisi ("Surmatants").

Eespoolsed tsüklid on igaüks suletud omaette teemasse. "Suure kanjoni süit" on väliselt reisi- ja loodusluule, kõneleb looduse võimsusest ja inimese murede ja igatsuste väiksusest selle ees, põlkab pildile pärismaalaste kommetest. Tsüklis elutunnetus tungib aeg-ajalt esile. Luuletaja otsib kaugustest asjata lohutust. "Inimeste südamed on / kõvemad kummipuu viljast / ja kuivemad kõrbellivast" ("Pettumus"). Kannatustest võib siiski sündida trots ja tugevus ("Amatsoon").

Tsüklites "Armastades Nartsissi", "Üksilduse aastaajad" ja "Kodutuna kodus" on intiimsed meeleolud, suhtes ja elamused esikohal. Domineerib armastusluule, kohati underlik. Esineb kaks armastatutüüpi. Üks: Nartsiss, playboy, karnevalikloun, võrgutaja. Ja teine: "Lemb ja hingevend", "see siiralt armastatu, / ainus, õilis, õige". Samades tsüklites on irdluuletusi oma emale, pojale, Underile, Liina Reimanile, Koidulale, Arved Viirlaidile, Ulla Winbladile.

Aktuaalse ajaluule kõrval jätavad tunduvalt parema mulje need luuletused, kus Saarsen on hoidunud tõma luulele tihti omasest kõrgest stiilist ja liialdamisest uute sõnadega. Nii kasvavad lugeja kujutluses ja loovad meeleolu sellised luuletused nagu "Rikoshett", "Talv", "Kirjad", "Muinasjutt" jmt. Samuti mõjub ka luuletuskogu "vanamoeline" kaanepilt.

"Norr-Eesti" päevil otsis Villem Ridala oma luuletuste sisule vastavust värsside paigutuses ("Talvine õhtu", "Kadunud kevad", "Sügise laul" jt.). Seda teeb nüüd ka Karin Saarsen ja üsna huvitavalt. "Indiaani pulmapeekris" nähtub kahesuulise peekri sümboolne tähendus ka luuletuse välispildis. Luuletuses "Saja aasta taim" järgib värssidepaigutus (silpide kaupa alt üles lugeda) puu kasvamist.

RIKOSHETT

Jooksin välja oma
ara nina
punakriidi-söörist.

Läbematult läbi
ahastuse
kirbe tahma löörist,

linnulennul üle
unustuse
siniookeani.

Hoopis kutsumata
võõra palmi-,
tuima kaktusmaani.

Leidsin siingi sama
suure mure
kõrvetava liiva.

Võtsin vastu vana
virge valu ...
otse hinge viiva. . .

(Tsüklist "Suure kanjoni süit")

HELMI ELLER

L. Robert suri Eestis

Tallinnas suri 1 9. veebruaril Leontine Robert ja maeti 24. veebr. Hiiu kalmistule.

Robert oli sündinud 26. dets. 1889 Vaivaras. Pärast õpetajakutse omandamist asus ta 1911 tööle Peterburi Eesti Hariduseltsi I kooli, kus ta töötas viis aastat. Koolitöö kõrval edasi õpides omandas Robert gümnaasiumi saksa keele õpetaja kutse, mille järele töötas saksa keele õpetajana vene gümnaasiumides.

Kodumaale naasnund töötas ta saksa keele õpetajana Tartu Õpetajate Seminaris 1921—1926 ja Läänemaa Õpetajate Seminari inspetrissina ja saksa keele õpetajana 1926—1932. Roberti sulest ilmus ka saksa keele õpikuid. . .

1:40/min.

1:40 KR I MINUTEN FÖR TELEFONSAMTAL TILL DANMARK, FINLAND OCH NORGE.

Priset gäller både automatiska och telefonistkopplade samtal fr.o.m. 1 april 1977.

(Inom Öresundsområdet blir priset 0:65 kr i minuten och mellan Stockholm och Åland 0:85 kr i minuten.)

Snabbt och enkelt att ringa. Televerket.

Leinatuated

†

Lahkus meie armas

Ida Noorkokk

Sünd. 4/6 1899
Surn. 16/3 1977

Mälestavad leinas

ÖDE ANNA kodumaal
TOIVO ja EUGENIE ENNOK
KULLU
PIIA
LIIVI
perekondadega

———

Matusetalitus toimub teisipäeval, 29. märtsil kl. 14 Helga Korseti kabellis Kvibergi kalmistul Göteborgis.

†

Armas

Ida Noorkokk

Mälestavad leinas

KLARA KLAMAS
JÜRI MILLES
perekonnaga
EDUARD SAAR
perekonnaga

†

Meie perest lahkus

Ida Noorkokk

Mälestab kurbuses

GÖTEBORGI EESTI PENSIONÄRIDE ÜHING

†

Armast

August Kilk'i

Sünd. 20/2 1903 Tartus
Surn. 16/3 1977 Bromöllas

leinavad sõbrad

PEREKOND HALLEK
Sölvesborgis

†

Armast

Mati Äro't

mälestavad

J. ALLAS abik.
V. AVATARE abik.
V. ISSAKO abik.
OLGA KASK
T. LOOGNA perega
ELLA ja LEMBIT LOORENTS
MART LOORENTS perega
D. LÕUGAS
H. OTTI abik.
A. PUNDI abik.
ENN
ANTS
ASTA
MARET

DN . . .

Alg. lk. 1

eesti keelt, korraldatakse eelkoolikursusi. Osa neist lastest tuleb segaabieludest. Laupäeval tulevad lapsed, kelle vanemalel muidu pole aega lapsi tuua.

Lasteaial pole mänguplatsi, väljas mängimiseks tuleb minna Tegnerlundisse või Vasaparki. Ruumid on aga avarad ja eesti arhitektide poolt ümber ehitatud. Eelkool alustas tegevust 1969 keldriruumides Gärdetil (Rootsi Eesti Esinduse ruumes) ja kolis 1972 praegustesse ruumidesse.

Eelkool on ainuke u. 6000 läänis eluneva eestlase kohta. Osa lapsi jätkab õpingud eesti algkoolis. Lasteaia juhataja Erna Klemmer leiab, et keeleõppimine aitab lastel leida oma identsust.

Kuigi lastevanemad on teise põlvkonna eestlased, kel pole otseseid mälestusi kodumaalt — püsib huvi eesti keele ja kultuuri vastu. Lastest pole puudus, vastupidi — nad ootavad järge.

Üks lastevanematest mainib: Lapsed õpivad siin eesti keelt, kuna Erna Klemmer on osanud luua nii sooja õhkkonna. Lapsed tunnevad, et nad on teretulnud. Piitlikult näidatakse seda "õhkkonda" suurel neljaveerusel pildil gitarriga Erna Klemmerist ja tema lastest.

Reporter on küsitlenud üht lastevanemat, Ailo Mikiveri Solnast, kelle tütar Kadri Ann käib eelkoolis iga päev. Nendest on avaldatud ka pilt.

— Me oleme eestlased, selle tõttu peame õppima ka eesti keelt, ütleb Ailo Mikiver, kesise tuli 7-aastaselt Rootsi. — Kui me kaotame oma keele, siis oleme kaotanud kõik.

Ailo Mikiveri lapsepõlve kodus räägiti lastega eesti keelt, ta on käinud eesti gümnaasiumis. Rootsi koolis oli tal vahel tunne, et ta on "välismaalane". Tuli kaitsta väliskeelsaid eesti lapsi rünnakute eest. Ailo Mikiver on abielus eestlanna Maarjaga.

†

Manalasse varisenud kaasvilistjasi

Erich Vast'i

I real-lend 1926 a.

Harry Siimre't

III hum.-lend 1924 a.

mälestavad vaikses leinas

LÄÄNEMAA ÜHISGÜMNAASIUMI VILISTLASED

†

Mele sügav kaastunne Johannes Ärole tema poja

Mati

surma puhul.

NORRKÖPINGI EELK SEGAKOOR

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

Thure Söderquist Begravnings & Eldbegängelsebyrå

Mariatorget 1
116 48 Stockholm
Tel. 44 80 07, 44 80 98

Eriala:

Eestikombelised matusetalitused

Ööpäevane valvekord

Abielud . . .

Alg. lk. 1

luses nii palju kohvi ja maiustusi. Tallinnas poinud viimase poole aasta jooksul üldse kohvi saada, samuti mitte vürtse. Soomes on nii palju piimalikke, meil ainult üks. Viimasel ajal on liha Eestis jätkunud ainult restoranidele. Eestis on küll või, leib ja mõned muud ained odavamad. Soome naised kõpsetavad kodus leiba ja teevad palju käsitööd. Meil ei jõudnud seda keegi teha, suurem osa naisi käivad tööl.

Merike, kes Eestis oli hakanud arstiks õppima, kavatseb hakata vene keele tõlgiks. Aga enne seda peab ta soome keele ära õppima.

Soomlased on Merikese meelest pisut kadedad ja võistlevad elustandardi suhtes üksteisega. Ka tööpuudus Soomes hämmastas teda. Selle vastu on korterid Soomes palju peremad. Eestis oleks noorpaar pidanud elama Merikese ema korteris.

Merike on olnud Eesti silmaparistvamaid naismaletajaid, ta võitis 1973 Eesti noortemale meistrivõistlused.

———

Kultuur . . .

Alg. lk. 1

vaks kultuuriauhinna fondi esimees Abel Lee. Zhüriidesse kuulusid J. Daniel, Vello Hubel, Urve Karuks, Stella Kerson, Alfred Kurlents, M. Landra ja Hannes Oja.

Motiveeringus Kanada-laureaatide kohta üteldakse, et Lembit Avesson on avaldanud erakordset loomingu-võimet tegutsedes heliloojana, organistina, orkestri- ja koorijuhina. Möödunud aastal oli esilettekandel tema suurteos kirikumuusika alal. Andres Kingissepp on saavutanud kõrgetasemelisi tulemusi nii kompositsioonilises kui ka portreemaalis. Mõlemate rahaline auhind on 250 dollarit.

Tunnustuskirjad annetati pianistile ja heliloojale Peeter Paul Lüdigile, kes elades USA-s Buffalos on suure osa oma tegevusest kandnud Kanada eestlaste hulka ja Toronto täienduskooli õpetajale Hella Leivatile tubli noorsootöö eest.

Edasi tehti teatavaks rida stipendiaate. Mitmesugused organisatsioonid ja Eesti Kunstide Keskus on välja pannud rea stipendiume andekatele noortele edasiõppimiseks mitmetel aladel. Neist enamus olid 50—200 dollari suurused, suurim neist, 100 dollarit, määrati Hillar Liitojale klaverlõpinguteks Prantsusmaal (summa oli kokku pandud mitmete annetajate poolt).

Rootsis asuvale kirjanikule Helga Nõule määrati 300 dollarit EKK poolt tellitud näidendi "Põgenikud" premeerimiseks.

Rootsist oli ka pärit ürituse puhul toimunud näitus — kontserdilokaalides esitati Stockholmi-kunstniku Otto Paju loomingut.

———

Carteri inimõiguste poliitika tekitab muresid Moskvale

Kõigi tundemärkide järele paistab, et Kremli arvates kõige halvem faas vaidlusel läänega inimõiguste üle on juba möödas.

Mõningate nõukogude allikate järgi on The International Herald Tribune teatel siiski karta, et USA presidendi Jimmy Carteri väljaastumine N. Liidu inimõiguste eest võitlejate kaitseks jätab oma jäljed tulevikuski USA ja N. Liidu vahelistesse suhetesse. Venelased muidugi väidavad, et kriisi tekitas Carter ja et sellele oli vaja vastata teravalt.

Selle Moskva vasturünnaku senine kulminatsioon toimus ülemineval reedel, kui valitsuse häälekandja Izvestija süüdistas, et teatud teisitimõtlejad olid Moskvas olevate ameerika diplomaatide kaudu olnud kontaktis CIA-ga. Kõik, keda leht nimepidi nimetas, olid vähemalt osaliselt juudi päritoluga.

Moskvale Carter on veel praegugi samasuguseks mõistatuseks kui ta oli siis, kui ta möödunud sügisel presidendiks valiti. Venelased loodavad nüüd, et nad saavad, kui välisminister Cyrus Vance hiljem käesoleval kuul tuleb Moskvasse, vähemalt kaudselt mingisuguse ettekujutuse Carteri sihtidest N. Liidu suhtes.

Uldine mulje on siiski see, et eriarvamised inimõiguste rakendamise suhtes ei mõjuta, vähemalt mitte otsustavalt, läbirääkimisi relvastuste, eriti rünnakuks kasutatavate tuumarelvade, üle. Mõlemad pooled soovivad, et need läbirääkimised võiks toimuda kavatsetud viisil.

Tähelepanemata ei saa lõpuks jätta seda, et Moskva on seadnud läänele käitumise suhtes teise mõõdupuu kui endale. Ta on nüüd kaunis põhjalikult pahandanud selle üle, et president Carter on olnud kirjavahetuses inimõiguste eest võitlejate ühe juhi, füüsik Andrei Sahharoviga ja võtnud vastu nende võitlejate ühe teise juhi, hiljuti läände aetud Vladimir Bukovski. Venelased on aga ise alati saatnud julgustavaid tervitusi USA kommunistiliku partei soome päritoluga juhile Gus Hallile ja on võtnud teda uhkelt vastu, kui ta on külastanud N. Liitu.

Kuid ameerika kirjasaatjate informatsiooni ja muljetega on vastuolus see, et juhtivate teisitimõtlejate hulka kuulub 69-aastane endine puna-armee kindral Pjotr Grigorenko on avaldanud lääne ajakirjanikele kartust, et N. Liidus minnakse tagasi samasugusele terrorile, mida Stalin omal ajal rakendas.

Grigorenko juhtis tähelepanu sellele, et N. Liidu kirjanduses, ajakirjanduses, filmides ning televisioonis käsitletakse samasuguseid teemasid kui siis, kui Statalin kolme- ja neljakümnetel aastatel valmistas ette puhastusi.

Nimelt on praegu ja olid ka tollal niisugusteks teemadeks kahtlustuste ja hirmu äratamine vaenlase ees, salakuulamismaania õhutamine ning kõige välismaise kahtlustamine. Peeti ju N. Liidus neljakümnendate aastate lõpus ägedat kampaaniat "kosmopoliitilisuse vastu", mis viis varsti suurtele puhastustele.

Kindral Grigorenko kaotas oma kindrali tiitli ja pandi vaimuhaiglasse 1964 pärast seda kui ta oli julgelt kaitsnud Aasiasse küüditatud Krimmi tatarite õigust pöörduda tagasi oma kodumaale Krimmi. (EPL/ER).

Inimõigus tsentraalne Carteri välispoliitikas

WASHINGTON (Eesti Päevalehe kirjasaatjalt). — Uus Ameerika valitsus president Carteriga eesotsas on demonstreerimas uusi suunde välispoliitilisel areenil.

Need uued suunad lähevad nii mõnetigi lahku eelmise, Vabariiklaste Partei poolt juhitud välispoliitikast. Kõige rohkem ilmneb see suhtumises Nõukogude Liitu. Kui vabariiklased katsusid teha kõikvõimalikku, et Moskvat mitte pahandada, siis demokraatide administratsioon on julgelt üles tõstnud inimõiguste küsimuse Ida-Euroopas.

Viitsepresident Walter Mondale, kes USA senatis oli kaheteist aasta jooksul tuntud kui üks kõige liberaalsemaid ja vasakpoolsemaid senaatoreid, ütles hiljutisel pressikonverentsil USA välispoliitika selle aspekti kohta järgmist:

"President Carter on korduvalt selgeks teinud, et me kavatseme rõhutada ja kinnitada Ameerika traditsioonilisi moraalseid väärtusi inimõiguste suhtes järjekindlal viisil. Carter tegi seda oma kirjas Sahharovile. Mina teen seda, kui ma saan kokku Bukovskiga."

Viitsepresident Mondale lisas veel: "Meie ei saa ega tohi oma moraalseid tõeksipidamisi lihtsalt kõrvale panna. Me tahame koos töötada Nõukogude Liiduga neil aladel, mis meid mõlemit huvitavad. Nagu strateegilise relvastuse piiramine, sõjavägede vähendamine Euroopas ja mujal, rahvusvahelise pinge alaldamine. Kuid samal ajal ei või me asetada oma ideaale külmutuskambrisse. Me ei või jääda ükskõikseks nende isikute palvete vastu, kellede inimõigusi on vägistatud."

Vladimir Bukovskil seisab ees kohtusaamine Mondalega, siis kui see Tshili kommunistide juhi Luis Corvalani vastu välja vahetatud Nõukogude Liidu poliitvang ja inimõiguste eestvõtleja oma esimesele külaskäigule Ameerikasse saabub. Ka president Carter saab arvatavasti Buskovskiga kokku. President Ford teatavasti hoidis kõrvale Solzhenitsõni eest, kirjanik Washingtoni saabus.

President Carteri kindlameelsus järgida enda ning Ameerika moraalseid põhimõtteid ja ideaale ilmnes kõige selgemal kujul siis kui ta saatis kirja akadeemik Andrei Sahharovile, kõige tuntumale ja lugupeetumale poliitilisele opositsioonäärile Nõukogude Liidus. Kirja teksti tegi Sahharov Moskvas teatavaks pärast seda, kui ta selle USA saatkonnast kätte sai. President Carteri Kiri kõlab tõlkes järgmiselt:

"Kallis professor Sahharov. Ma sain kätte Teie 21. jaanuarist pärineva kirja ja ma soovin väljendada tänu selle eest, et Teie estiaste mulle oma mõtteid. Inimõigused on minu administratsiooni üheks keskseks huviks. Oma ametisseastumise kõnes ma ütlesin: "Kuna meie oleme vabad, siis ei tohi me kunagi suhtuda ükskõikselt vabaduse olukorda mujal." Teie võite olla kindel, et Ameerika rahvas ja meie valitsus saab jätkama meie kindlat pühendumist inimõigustest lugupidamise edendamisele ja mitte ainult meie maal, vaid ka välismaal.

Me lubame kaasa aidata nende vabastamisele, keda on vangistatud nende südametunnistuse tõttu. Me jätkame oma taotlusi kujundada maailma, mis oleks vastuvõtlik inimeste püüdlustele ja milles erineva ajalooga ja kultuuriga rahvad võivad elada külg külje kõrval rahus ja õigluses. Mul on heameel teist jälle kuulda ja ma soovin Teile kõike head. Jimmy Carter."

Andrei Sahharovi 21. juuni kiri, mida Carter enda kirjas mainib, oli see milles Sahharov pöördus Carteri ja terve maailma poole viieteistkümne Nõukogude Liidu poliitvangi olukorra leevendamiseks, keda ta oma kirjas nimepidi üles luges kui kõige rohkem ohustatuid.

Carteri vastuse üle oli Sahharov väga õnnelik. Ta ütles lääne ajakirjanikele, et ta võtab Carteri kirja kui toetuse väljendust inimõiguste liikumisele Nõukogude Liidus ja Ida-Euroopas.

Venemaalt välja saadetud ajaloolane ja poliitvang Andrei Amalrik kommenteeris Jimmy Carteri kirjast teada saades, et tema arvates on Nõukogude Liidu juhid oma sammudes nüüd ettevaatlikumad, kuna nüüd nad teavad, et Carter toetab Sahharovi. Amalrik ütles, et talle näis nagu Nõukogude võimumehed proovisid Carteri hoiakut kuid see kiri peaks neile selgeks tegema, millised seisukohad Carteri on.

Mitmed USA tähtsamad ajalehed oma juhtkirjades ja poliitilised vaatlejad suhtuvad aga skeptiliselt president Carteri neisse sammudesse, mida ta on ette võtnud inimõiguste eest võitlejate toetamiseks Ida-Euroopas ja Nõukogude Liidus. Arvatakse nimelt, et need Carteri ja USA välisministeeriumi väljendused kahjustavad Nõukogude Liidu juhtide prestiižhi ja et viimased on sellepärast sunnitud näitama, et nad ikka on kõvakäelised peremehed enda majas ja ei luba mingisugust vahelesegamist sellesse, mida nad peavad oma siseasjadeks.

Selle teooria kohaselt huvi ja toetus Vene poliitilistel põhjustel vangistatutele toob neile ja teistele suuremat kahju kui kasu. Kardetakse ka üldist suhete halvenemist Nõukogude Liiduga ja negatiivset mõju aatomirelvade piiramise läbirääkimistele.

Pealegi küsitakse, et mida praktilist ja tegelikku saab Carter selles osas ette võtta kui sõnad ja kirjad ei aita? Kas president Carter ja tema uus demokraatliku partei valitsus sellepeale vaatamata inimõiguste kaitsmist jätkavad ja kas neil midagi praktilist selles osas varuks on, eks seda näita tulevik.

Londonis Inglismaal suri 9. veebruaril Militsa Hindo, n-na Krimp.

Bolfonis Inglismaal suri 5. veebruaril Aleksander Anderson, sünd. 13. veebruaril 1917 Tarvastus.

Södertäljes suri 24. veebruaril Helene Müürsepp, sünd. 26. oktoobril 1890.

● *Mis juhtus*

LÖÖKLAUSED EI MÕJU VENELASTELE

Leningradis mõistetakse kohut kahe kunstniku üle, kes on maalinud poliitilisi lööklauseid majaseintele (muuhulgas Peeter-Pauli kindlusele) ja on sõõtnud mööda linna ringi autodel, millel lööklauseid.

Kasutatud on tekste nagu: Kuulake Voice of Americat! Teie lähmatate vabaduse, aga rahva hing keeldub orjusest! Vabastage poliitilised vangid!

Kohtus ülekuulatud tunnistajad tõendavad, et nad pole neid lööklauseid kas üldse tähele pannud või pole neile eriti reageerinud. Mõned on arvanud, et tegemist on filmimisega.

Kohtus nõutakse kunstnikelt suurt kahjutasu "ehituste rikkumise" eest. Neid ähvardab vangistus kuni viie aastani.

MICHAIL STERN VABASTATI

N. Liidu arst, juudi soost Michail Stern, kes 1975 mõisteti kaheksaks aastaks vangi, vabastati. Ukraina kõrgem kohus on ta prolsessi uuesti üles võtnud ja ta leidnud olevat süüdlane, kuid on nn. sotsialistliku humaansuse tõttu ta karistusaega vähendanud. Teda süüdistatakse altkäemaksu võtmises.

Michail Stern soovis välja rännata Kanadasse oma venna juurde. Pärast tema vangistamist on läänemaailmas teostatud suuri aktsioone tema vabastamiseks (muuhulgas rootsi arstide hulgas). Ka Sartre koos abikaasaga on võidelnud Sterni vabastamise eest.

USA proovib valmisolekut

WASHINGTON (VE) — President Carter teatas, et ta kavatseb USA sõjajõududele selle sõjalise võimsuse ja valmisoleku proovimiseks korraldada lähemas tulevikus proovihäire, kus tuleb selgitamisele ja demonstreerimisele, et Lääne sõjajõud on võimelised N. Liidu ootamata sõjalist rünnakut tagasi lööma.

See on nähtavasti osutunud vajalikuks, sest on andmeid, et Moskva on hiljuti korraldanud sõjalise manöövri, kus kõik N. Liidu käsutuses olevad sõjajõud Baltikumist, ületi Murmanskist, kuni Musta mereni seati häirekorda ja valmis Nato jõude ründama.

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Mis juhtus

SAHHAROV KIDAB USA PRESIDENTI

Andrei Sahharov manitses president Carterit mitte loobuma toetusest nõukogude opositsioonile, hoolimata Kremli väljapressimiskatsetest. Sahharov kohtus lääne ajakirjanduse korrespondentidega, et arutada juutide protestiliikumise juhi Anatoli Shtjaranski vangistamist. Viimane on kuu jooksul juba viies nõukogude dissident, kes on kaotanud vabaduse. Samal ajal on rezhiimi arvustajad näidanud uut aktiivsust. Kõik see arvatakse olevat ühenduses läheneva Belgradi konverentsiga.

POLITSEI FILMIS PATOCKA MATUST

Isegi matusel ei jätnud tshehhi politsei Jan Patockat rahule. Ta matusele oli kogunenud umbes tuhat inimesti, palju oli nende hulgas noori. Politsei filmis ja pildistas matuselisi, ka kõige lähemaid leinajaid. Politsei helikoptrid lendasid surnuaia kohal, lämmatades suure osa kirlkuöpetaja sõnadest. Terve rida tuntud isikuid, kel on sidemeid Charta 77 avaldajatega, takistati matusest osavõtmast.

Üks Patocka sõpru, lääne-saksa professor, kes oli sõitnud Prahasse matusele, viidi oma hotellist lennuväljale ja sunniti maalt lahkuma, kulgi tal oli olemas kehtiv tshehhi viisa. Politsei on viimastel päevadel vangistanud rea tuntud opositsionääre.

PATOCKA TEGI TESTAMENDI

Tshehhi opositsionäär Jan Patocka on oma surmavoodil kirjutanud isikliku poliitilise testamendi. Selles räägib ta levinenud varjatud töötusest ja väidab, et ametikohtade jaotamisel on rähtis osa partei poolt teostatud toetusel. Paljud naised töötavad ainult majandusliku viletsuse vältimiseks.

Sotsialism peab viima inimkonna arengule vabas ja individuaalses suunas, see peab aitama kaasa inimese vabanemisele sõna sügavamas ja universaalsemas mõttes.

Patocka mainib ka fakti, et Carta 77-1 on praegu 618 allkirja, kolm korda rohkem kui alguses.

KOMMUNISTIDEL VEEL UKS GRUPP

Pekingi suunas orienteeritud rootsi skp-nimelisest kommunistlikust erakonnast on lahkunud Stockholmis 29-liikmeline grupp. See ei taha luua uut erakonda, vaid tahab kaasa töötada ühise vasakpoolse valimisliidu loomiseks, et kaoks kommunistide parlamendist väljalangemise risk (kui ükski kommunistlik erakond ei saavuta 4% häältest).

Grupp on kõik mures, et sotsiaaldemokraatide "flirt" folkpartietiga võiks viia koostööle erakondade vahel.

Peking ostab nisu

PEKING (VE) – Hiina on alustanud taas suurte nisuostudega läänest, kuna maal on tekkinud toiduainete puudus. Viimasel kolmel aastal, kus Hiinas ei ole olnud riisikaldusi, on nisuostud olnud tagasihoidlikud.

Nüüd aga selgub, et Peking on teostanud 2,5 miljoni tonnise nisuostu Austraaliast, 2,25 miljonit tonni Kanadast ja 300.000 tonni Argentiinast. Kokku kulutab Hiina nisuostudeks pool miljardit dollarit.

Fantoom

Televisiooniprogramm

TV Onsdag

ONSDAG 23 MARS

TELEVISION 1

9.00 Sverige i närbild, åk 4. 4. Om skiftarbetare i Västerås.
9.20–9.40 I Latinamerika, åk 6. 2. På en kaffeplantage.
9.45–10.05 Klotet, åk 1–3. 17. Fördomar.
11.30–12.05 Por favor 3.
12.20 Ghana – land i utveckling.
12.45–13.05 The British isles, åk 5.
16.30–17.00 Halvfem: Snickar-Holgers verkstad. Seriemagasinet Vargrisen. Medv: Nisse Ahlrot och Olle Westholm.
17.45 On we go. 9. Fancy dress.
17.55 TV-nytt och väder, meddelanden.
18.05 Vår fantastiska värld. Textat. Vid jordgloben: Arne Weise.
1. Om hur Island bebyggdes och hur isländningarna lever idag.
2. Ovanliga konstarter.
3. Richard Rätträdig.
18.30 Sveriges magasin.
19.30 På kvällskvisten. Tillsammans med några vänner presenterar Lennart Kjellgren visor ur skillingtryck. Malmö.
20.00 Vart tog "gröna vågarna" vägen? Om hur det gått för några av dem som lämnade storstan. Malmö.
21.00 Aktuellt och väder.
21.30–22.30 Familjescenen. Textad repris. Torsdag kväll hos Anne-Marie och Marc och deras barn.

TELEVISION 2

17.00–17.20 Förskoleprogram: Om Anne – händer som talar.
17.30 Barbapapa.
17.35 Fem små myror är fler än fyra elefanter med Magnus, Brasse, Eva.
17.45 Det susar i säven. 9. Herr Padda.
18.00 Världen utan ljud. Textad repris.
18.30 Familjen Ashton. 48. Hemkomsten.
Augusti 1945. Davids och Sheilas två barn, evakuerades till Wales 1940. Då nu föräldrarna försonats och köpt ett hus, tycks förutsättningarna för barnens hemkomst finnas. Sheila har emellertid hittills vägrat hämta hem barnen.
19.20–19.30 Regionala nyheter. Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Hammarstads BK av Bo Sigvard Nilsson. Del 3: Power play.
Att bli ett elitlag i ishockey kräver stora insatser. Det är inte bara nya spelare som kostar pengar, lagledningen skaffar också fram en ny "coach". Samtidigt hårdnar attityden mot de gamla spelarna och man blir mer affärsmässig. Att byta klubb blir svårt. Göteborg.
20.50 Gårdens gulsparv – naturfilm av Rolf Wohlin.
21.00 Mentalvård: "Man har inga pretentioner på nånting. . ."
Då landstingen vid årsskiftet 1966–67 skulle överta huvudmannaskapet för mentalvården gjorde Monica Kempe och Staffan Lamm en serie reportage från de ännu statliga mentalsjukhusen. De har nu 10 år senare återvänt till samma miljöer och människor.
I detta andra program handlar det om de s k "kronikerna" – patienter som togs in på 30, 40 och 50-talen. De går ofta fortfarande kvar på sjukhusen men på allt flera håll försöker man att finna nya och dräglägare livsformer för dem.
Sänds även 26/3.
21.40 Kvällsöppet. Programledare: Pelle Bergendahl. Göteborg.
22.25–22.30 TV-nytt och väder.

TV Torsdag

TORSDAG 24 MARS

TELEVISION 1

9.00–9.15 Here we come, åk 4.
9.20 Jobba med bilder, åk 7–9. 2. Kläder.
9.45–10.05 Klotet, åk 1–3. 17. Fördomar.
10.10 Jeunes francais d'aujourd'hui.
10.30–10.40 Förskoleprogram: Om – tecken till varandra.

Skol-TV:
12.00 Klotet, åk 1–3. 17. Fördomar.
12.20–12.40 Privet 2. Program 7.

Skol-TV:
12.45–13.05 Ljud och bild 2, åk 4–6.
13.10 Historiska temastudier IV, åk 1–3, gymn. 3. Vietnam.
13.35–13.55 Jord, skog och fiske, åk 1–3, gymn. 1. Vårt dagliga bröd.
14.00–14.10 Förskoleprogram: Om – tecken till varandra.
16.30 Halvfem: Djuren kring vårt hus. 1. Vintermorgon. Svenska fåglar – koltrasten.
Kurren Kurt.
17.00–17.15 Språka – idag på serbokroatiska.
Världen omkring mig.
17.55 TV-nytt och väder, meddelanden.
18.05 Barnjournalen. Malmö.
18.30 Sveriges magasin.
19.30 Melodifestival – 77, förhandsvisning 4. Årets bidrag till Eurovisionens Melodifestival, finalen i London, förhandsvisas i två program.
Ikväll: Irland, Monaco, Holland, Österrike, Norge, Västtyskland, Luxemburg, Portugal samt England.
Programvärd: Ulf Elfving.
20.05 Ishockey: SM – slutspel, första finalmatchen.
21.15–21.30 Aktuellt och väder, därefter Sportextra.

TELEVISION 2

17.30 Barbapapa.
17.35 Fem små myror är fler än fyra elefanter. Med Magnus, Brasse, Eva.
17.45–18.00 Det susar i säven. 10. Vägens slut.
18.30 Hem till gården – följetong om en lantbrukarfamilj på en gård i norra England.
19.20–19.30 Regionala nyheter. Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Dokument utifrån. Internationella reportage.
Sänds även 26/3 kl. 15.30.
20.30 Nu är det dax för den internationellt verksamme sångartisten Stig Hallén att presenteras av Stellan Sundahl i en alldeles egen show. Malmö.
21.00 Samtal med Jesper, 12 år. Jesper, som inte gillar skolan, berättar vad han tycker om SIA-utredningen och hur man lär sig att stå ut med saker. Gun Allroth.
21.20 Kvällsöppet. Programledare: Pelle Bergendahl. Göteborg.
22.15–22.20 TV-nytt och väder.

TV Fredag

FREDAG 25 MARS

TELEVISION 1

Skol-TV:
9.00–9.35 The British isles, åk 5.
10.00–10.10 Switch on 24, åk 3.
10.15–10.30 Gymnastik med variation, åk 1–3.
10.35–10.55 Port of secrets, åk 9.
12.00 Come and see us, åk 6.
12.20 Multinationella företag I, åk 2–3, gymn.
12.55–14.00 Tystnad – tagning – Trollflöjten, åk 1–3, gymn.
16.30 Halvfem: Teatern i hatten – musiken i fickan.
Gubben Glömsk.
17.00–17.15 Språka – idag på grekiska.
Nikos från Castellorizo.
17.25 Tapahtumia. Aktuellt för finskspråkiga.
17.55 TV-nytt och väder.
18.05 Meddelanden.
18.10 Möten med människor: "Att slita är att leva". Småbrukaren Sven Larsson i Köla berättar för Erik Goland och Ulf Schenkmanis. Karlstad.
Repris från 20.10 -70.
18.30 Sveriges magasin.
19.30 Allt på spel. Engelsk långfilm från 1952.
20.55 Luft – rysk kortfilm om luftförorening.
21.00 Aktuellt och väder.
21.30 Oj vad det svänger: Tango. Finsk utedans.
22.00–22.25 Doktor i farten – engelsk komediserie.
I rollerna: Robert Nedwell, Geoffrey Davies, Ernest Clark.

TELEVISION 2

17.30 Barbapapa.
17.35 Fem små myror är fler än fyra elefanter, med Magnus, Brasse, Eva.
17.45 Det susar i säven. 11. Flöjtblåsaren.
18.00 Diskotaket. Musikalisk träff med Stefan Julius Malmström som bland annat presenterar unga svenska musikgrupper och olika dansformer. Malmö.
18.30 Star Trek. 8. Uppdrag: Jorden. Enterprise har förflyttat sig tillbaka i tiden till 1968, då deras uppdrag plötsligt störs. De har råkat komma i vägen för en man som också färdas i tiden. Han begär att omedelbart få bli strålad vidare ner på jorden. Han vägrar att ge kapten Kirk närmare upplysningar om sitt uppdrag.
19.20–19.30 Regionala nyheter. Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Flyttningen. Om vad som händer när det unga paret flyttar ihop och tillsammans börjar inreda sitt första gemensamma hem. En film om färgval, smakriktningar, tapeter och prylar. En film om konsten att välja rätt och om var skåpet ska stå. Det unga paret spelas av Annicka Kronberg och Tommy Körberg. I övrigt medverkar bl a Magnus Härenstam, Stig Ossian Ericson, Claire Wikholm, Bonzo Jonsson.
Regi: Lasse Hallström. Manus: Lasse Hallström, Magnus Härenstam och Brasse Brännström.
20.50 Tom och Jerry.
21.00 Baretta. 3. "Fader, sonen och det hemliga andra".
21.50 Ring så dödar vi. Mitchell Livingstone alias Rubelle och hans yngre kompanjon Dick Clayment, USA, driver ett företag för "polisaktioner" i främmande länder.
Rubelle är veteran på infiltration och likvideringsaktioner i Latinamerika och var ett flitigt anlitad av CIA. Han var en av de aktivaste hjärnor bakom mordplanerna på Fidel Castro. Han betraktar det utebliva resultatet som sitt livs största misslyckande.
Vad Rubelle och Clayment sysslar med idag och vilka som är deras uppdragsgivare får vi se i detta reportage av den holländska televisionen.
22.20–22.25 TV-nytt och väder.

TV Lördag

LÖRDAG 25 MARS

TELEVISION 1

Lördagsmorgon:
9.00 Cirkus Benneweis.
Medv: Los Marsan, de spanska clownerna Martini Llata, samt Sonny Benneweis och hans indiska elefanter.
Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:
9.30 Tapahtumia. Aktuellt för finskspråkiga.
10.00 Lasten TV: Vauva on syntynyt.
Barn-TV: Vi talar om att få barn. Textat på svenska.
10.20–10.55 Muuttuvan kaupungin kuva.
Bilder av en stad: Tammerfors. Textat på svenska.
13.00–14.30 Ryttarävlingar: Göteborg horse show. Direktsändning från de internationella ryttartävlingarna i Scandinavium med stafettbhoppning. Anders Gernandt.
17.10 Por favor 3.
17.40 On we go. 9. Fancy dress.
17.50 Helgmälsbön. Från Gamla Hjelmseryds kyrka i Småland.
17.55 TV-nytt och väder, meddelanden.
18.05 Aktuellt i veckan. Textat.
18.30 Larma, rädda, släck – brinn inte inne! Om bränder av KAS Sjöblom.
19.00 Kulturstudio: Moderna ryska mästare. Chagall, Malevich, Kandinsky, Tatlin – det är stora namn i den moderna konsten. Många av dera verk har bevarats i Sovjet utan att visas offentligt. TV 1 har nu fått möjlighet att i Moskva besöka en unik privatsamling som snart kommer att skingras.
19.30 Som vänner. . . 2. "Det här är tant Maria. Hon är jättesnäll. . ."
I rollerna: Karin Lundmark, Maud Hansson, Sten Hedman, Hjördis Pettersson.
20.05 Ryttartävlingar: Göteborg horse show. Direkisändning från Scandinavium med indivuell tävlan. Anders Gernandt.
21.00 Aktuellt och väder.
21.30–22.20 Fader Brown. 9. Caesarhuvudet.
Fader Brown och hans vän detektiven Flambeau sitter i godan po en pub i London. En ung välklädd flicka kommer inrusande. Hon är skräckslagen och söker skydd undan en förföljare. . . Regi: Robert Tronson.
I rollerna: Kenneth More, Dennis Burgess, Rosalind Ayres, John Normington, Brian Anthony m fl.

TELEVISION 2

13.20 Mentalvård. Repris från 23.2.
14.00 Invandrardags – Zdravo Jugoslovenj.
14.35 ca Bokhållare Jarebs onda drömmar. En filmatisering av en novell av den slovenske författaren Ivan Zankar. Textat på svenska.
15.30 Dokument utifrån. Repris.
16.00 Barn är också människor – om pedagogen Celestin Freinet och den alternativa skolform, som han byggt upp i franska skolor.
16.45 Strövarläger i klocka. Textat.
17.15 Det susar i säven. 12. Herr Padda kommer tillbaka.
17.30 Gluggen – för de yngsta.
18.00 Lördags – om akvariefiskar och hur man gör i ordning ett akvarium.
18.30 Countryland. 2. Musik City USA.
Andra filmen i Jonas Simas och Jan Agheds dokumentärserie om Country and Western handlar om Nashville, countrymusikens Hollywood.
Medv. bl a Donna Fargo, Buck Owens, Arlanta James, Harlan Howard, Wesley Rose, Joe Stampley, Skeeter Davis och O. B. McClinton, en av countrymusikens få svarta stjärnor.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Ola och Julla. Svensk långfilm från 1967.
Ola är en popidol, som turnerar med sitt band i Sverige i mitten av 60-talet och Julla är en ung skådespelerska i ett resande teatersällskap.
21.30 Blåsarkvintetten och Staffan Scheja. Stockholms Filharmonikers Blåsarkvintett presenterar sig själva och sina instrument samt spelar Mozarts Kvintett för piano och blåsare tillsammans med Staffan Scheja.
22.20 TV-nytt och väder.
22.25–23.55 Lördagsfarsen: Wodehouse har ordet. 5. Nickaren.